

SKJALM HVIDES SLÆGTS GRAVE OG SKJOLD- MÆRKER I SORØ KIRKE.

AF J. KORNERUP.

I. Om Gravene samt om Skjoldmærkernes Opfriskning.

De to gamle Klosterkirker i Ringsted og Sorø henhøre til vore mærkeligste Bygninger fra Valdemarernes Dage. I flere Punkter have disse Kirker megen Lighed med hinanden. De ere begge ligesom et Par storslaaede Gravmonumenter for hin Tidsalders mest fremragende Mænd, der samlede sig om Valdemar I, Knud VI, Valdemar II, Absalon og Esbern Snare. Knud Lavards Begravelse og senere høitidelige Skrinlægning paa Høialteret i Ringsted Kirke 1170 gav Anledningen til at hans Søn skjænkede Gods til Kirken og her udvalgte sig Gravsted for sig og sin Slægt¹⁾. Det ældste Kloster i Sorø grundedes ligeledes af Skjalm Hvides Sønner med den udtrykkelige Bestemmelse, at det skulde være deres Slægts Hvilested²⁾. Den ældre Klosterkirke, som neppe har havt nogen betydelig Størrelse, laa tæt Nord for den nuværende Kirke, og i den blev Asker Ryg og hans Hustru, Inge, begravede. Deres Søn, Erkebiskop Absalon, udvidede med kraftig Bistand af sin Broder, Esbern Snare, Klostret i Aaret 1161 ved en ny Stiftelse og lod

¹⁾ J. J. A. Worsaae: »Kongegravene i Ringsted Kirke«, 1858, S. 19.

²⁾ SCRIPT. REF. DAN. IV, 474. Thorkelin: Diplomatarium I, 79.

Munke af den hellige Bernhards Orden komme fra Esrom. St. Maria Kloster i Sorø blev altsaa »en Datter« af Esrom og hørte til Linien Clairvaux¹⁾). Det var i hele Tidens Aand at gjøre sig fortjent ved fromme Gaver til Kirker og Klostre og derved efter Datidens Tro sikkre sig Sjælens Frelse. Derfor sørgede ogsaa Biskoppen med faderlig Omhu og stor Gavmildhed for Brødrene i Sorø. At Absalons Samtid har troet paa at denne Stiftelse skulde blive regnet ham til Fortjeneste, naar hans jordiske Gjærning var endt, fremlyser af den bekjendte islandske Fortælling om Absalon og Bonden. »Samme Dag,« hedder det, »som Erkebispens døde, og da Brødrene endnu ikke havde spurgt hans pludselige Død, hørtes der silde om Aftenen fra Hjørnet af Alteret en klagende Røst med de Ord: Sora, Sora! pro me supplex ora! Det er Udtydningen paa disse Ord, at Stemmen bad Munkeklostret ydmygeligen at bede for den for Guds Aasyn. Paa denne Maade viste den almægtige Guds Miskundhed sig, at skjøndt Erkebispens forbrød sig i sit Liv, fik han dog Tilladelse til at søge Hjælp og Husværelse der, hvor han havde den største Fortjeneste.« Fortællingen, der stammer fra Skaane, skildrer den der værende Almues Opfatning og fjendtlige Stemning; men Sagnet røber sin Upaalidelighed ved at lade Absalon dø i Lund, da det dog er bekjendt, at han døde i Sorø Kloster. Arnold af Lybek giver Erkebispens et smukkere Eftermæle end den islandske Sagaskriver. »Hele Danmark,« skriver Arnold, »sørgede over hans Død og anbefalede ham til Jesus Christus, al Freds Stifter, eftersom han i sin Tid havde forligt Mange, som vare uenige«²⁾).

1) »Celebre monasterium Esrom in Dania in hoc anno (1151) commemoratur in diocesi Roskildensi, colonia illuc transmissa ex Claravalle. Numerantur Esrom quinque filie in Genesi ecclesiarum Clarevallensium: Sora, Vitæ Schola, Aurea Insula, Colvan (c. Colbatz) atque Hilda.« A. Manrique: »Annales Cisterciensium«, Lugdun. 1642.

2) Estrup: »Absalon som Helt, Statsmand og Biskop« 1826, H. F. Estrups samlede Skrifter, 1, 436.

Asker Rygs lille Stenkirke tilfredsstillende ikke den mægtige Biskop af Roskilde, hvorfor han gav Munkene de nødvendige Midler til at opføre den nuværende anselige Kirke af brændte Mursten. Bygningen stemmer i sit Grundanlæg nøie overens med de for Cistercienserordenens Kirker vedtagne Regler, som fordrede stræng Simpelhed og kun tillod at der hævdede sig et beskedent Spir over Korset, saaledes som paa den nu forsvundne Moderkirke i Cistercium¹⁾. Sorø Kirke er en Basilika i Korsform med firkantet Chor og med tvende østlige Kapeller ved hver Korsarm. Skibet er som ved alle de ældste Cistercienserkirker forholdsvis meget langt og støttes af tvende smalle Sideskibe. Hele dette Grundrids ligner i en paafaldende Grad det i Fontenay ved Montbar i Frankrig, en af de ældste Cistercienserkirker²⁾. I Sorø var fra først af kun Choret, Korset og Sideskibene bestemte til at hvælves. Hovedskibet derimod med sine flade Sidevægge, der hvile paa Piller og runde Buer, var kun dækket af et Bjælkeloft. Op til Kirkens søndre Side laa den firkantede Gaard med sin Soileomgang, »ambitus«, og sine forskellige Klosterbygninger, blandt hvilke Munkenes fælles Sovesal, »dormitorium«, i første Stokværk stødte op til Kirkens søndre Korsfløi, hvorfra en Stentrappe ledede ned i Kirken, saa at Brødrene aarle og silde kunde stige ned i Choret og synge deres Psalmer og læse deres Bønner³⁾.

I Aaret 1201 stedtes Klostrets Stifter og Velgjører, Absalon, til Hvile paa Hæderspladsen i Kirken foran Jomfru Marias Høialter i Choret. Selv havde han i levende Live ladet sin Farfader Skjalm Hvides og sin Farbroder Tokes Ben føre fra den lille Kirke ved det fædrene Hjem i Fjenneslevlille til Sorø Kirke og indmure i Pillen imellem den

1) Viollet-le-Duc: »Dictionnaire de l'architecture française«, I, 271. Dr. R. Dohme: »Die Kirchen des Cistercienserordens«, Leipzig 1869, S. 27.

2) Viollet-le-Duc: »Dictionnaire de l'architecture«, I, 274.

3) I Løgum Klosterkirke har der været en lignende Trappe.

hellige Johannes Evangelistens og den hellige Benedikts og Bernhards Altere i søndre Korsfløi¹). Da hans trofaste Ven, Biskop Frederik af Slesvig, var druknet 1179 i Beltet paa Kong Valdemars sidste Tog til Venden, lod han Liget bringe til Sorø og hæderlig begrave i Klosterkirken²). Under denne Biskops Vaaben stod der tidligere: »sepultus in muro sanctuarii«³). »Sanctuarium« eller Choret indbefattede Korset og dets Fløie. Derfor hedder det i den gamle sorøske Gravfortegnelse, at Biskop Frederik blev begravet i Johannes Evangelistens Presbyterium, c. søndre Korsfløi; men der er dog ikke her opdaget noget Spor af en i Muren skjult Grav. Maaske kan dog en saadan have været anbragt i Gavlmuren, forinden Munketrappen, der er en senere Tilføielse, opførtes.

Man har tidligere almindelig antaget (navnlig C. Molbech og Estrup), at den nuværende Sorø Kirke først er bleven opført efter Klosters Brand 1247; men allerede for en Del Aar siden har Prof. Høyen paavist, at en slig Formodning ikke lader sig forene med Kirkens rene Rundbuestil⁴). Aabningen af Absalons Grav 1827, hvor Ligets Tilstand vidnede om, at det umuligt kan være bleven flyttet mange Aar efter Erkebispens Død⁵), maatte ogsaa gjøre det klart, at han laa begravet i den paa hans egen Foranstaltning opførte Kirke, ligesom den Indskrift, der fandtes i Graven,

¹) I Aaret 1774 fandt man igjen Benene og en Blyplade med Indskrift. SCRIPT. R. DAN. IV, 540 indeholder den gamle Efterretning om Flytningen.

²) Vedels Saxo, ny Udgave, Side DIX.

³) E. Pontoppidan: »Marmora Danica« I, 151. Estrup: Beskrivelse af Mindesmærkerne i Sorø Academies Kirke, 1836. S. 55.

⁴) N. L. Høyens »Efterladte Skrifter«, udg. af Ussing. Kbhvn 1874. II, 120.

⁵) »Beretning om Undersøgelsen af Erkebiskop Absalons Grav i Sorø Kirke &c.« Ny danske Magazin, 6te Bind, 81. 94. Kbhvn 1836.

nævner ham som den, der grundede dette Kloster: »QVI:HOC: CLAVSTRVM:FVNDAVIT.« Fundet 1774 af Skjalm Hvides og Tokes Ben saavel som den fra Munketiden overleverede Fortegnelse over Gravene, »Catalogus illustrium Soræ sepulcorum«, S. R. D. IV, lade heller ingen Tvivl tilbage om Kirkens Identitet.

I Aaret 1247¹⁾ bleve Sorø Klosters Bygninger beskadigede ved en Ildebrand. Klosterkirkens Tag og Spir samt Loftet over Hovedskibet brændte, men de svære Mure stod sig godt. Ved Istandsættelsen bleve Hvælvingerne over Hovedskibet indbyggede, og Munkene optegnede i Klostrets Gavebog, »at Fru Ingeborg af Kallundborg, Esbern Snares Datter og Peder Strangesøns Enke, skjænkede 1250 i Haab om sine Synders Tilgivelse Sorø Kloster sin Gaard i Bringstrup og tredie Delen af Landsbyen Ørsløvøstre samt en derværende Mølle til Hjælp til Kirkebygningen, navnlig til Hvælvingernes Opførelse, ligesom ogsaa til Ære for Christi Legeme samt til at købe Voxlys, som skulde brænde baade Dag og Nat paa Høialteret«²⁾). Gavebogen bærer Vidnesbyrd om den Mængde Jordegods og Penge, som skjænkedes Klostret baade af Skjalm Hvides Slægt og af andre Herremænd og Fruer, som ønskede at sikre sig Gravsteder og Sjælemesser hos de fromme Klosterbrødre.

Der synes imidlertid dog at være gaaet lang Tid hen, inden Kirken atter kom istand efter hin Brand, og det er ikke aldeles sikkert angivet, naar den atter blev indviet; men man har ikke uden Grund antaget, at det først skete i Aaret 1285. I dette Aar lod nemlig Abbed Niels III, for at hævde Kirkens Betydning som Gravsted for Hvidernes berømte Slægt, Benene af Absalons Forældre, Asker Ryg og Fru Inge, saavel som af Ebbe Skjalmson og Ragnhild, hans Hustru, Gyda deres Datter, Toke Ebbeson og hans

¹⁾ Chron. Erics. SCRIPT. RER. DAN. I, 167.

²⁾ »Liber Donat. Monasterii Sorensis« S. R. D. IV, 465 og flg.

Moder med mange Andre flytte fra »den gamle Kirke« til »den store Kirke«, hvor de »blev nedlagte paa tre Steder, nemlig en Del i Høichoret tilhøire for Absalon, en anden Del i den hellige Evangelist Johannes's Presbyterium og en tredie i den hellige Johannes Døberens Presbyterium«¹⁾, med andre Ord i begge Korsfløie. Hvor mange der egentlig blev flyttede, fremlyser ikke ganske klart af den gamle Beretning. Især imellem Aarene 1200 og 1247 ere Personer af Esbern Snares og Absalons Familie blevne begravede i Kirken; men det er sandsynligt, at der en Tid lang, da Kirken stod som en Ruin efter Branden, ikke er bleven begravet nogen i den, og at man i denne Mellemtid har benyttet den lille gamle Kirke dertil og saa atter 1285 gravet Benene op og flyttet dem. Med denne Formodning stemmer det, at næsten ingen Ligstene forefindes over nogen af de mange betydelige Mænd, hvis Ben hvile i Choret og Korset.

Brødrene i Sorø vaagede med Taknemlighed og Omhu over deres Velgjøreres Grave, og de vare aabenbart ikke nøieregnende i Indrømmelsen af Gravsteder for Herremænd, om hvis Forhold der ellers kunde være meget at indvende, naar kun disse vare Klostrets Venner. St. Marie Kirke i Sorø var et saa anset Gravsted, at ogsaa kongelige Personer søgte deres Hvilested der. Christoffer II og hans Hustru, Eufemia, valgte saaledes deres Gravsted der, og han skjænkede derfor Klostret alle sine Jordeiendomme i Ude-Sundby i Hjørundeherred. Dette skete dog paa den Betingelse, at Munkene skulde sørge for alle Udgifter ved Ligbegængelsen og Begravelsen paa en Hædersplads i Kirken, samt for at et Par store Voxlys til evig Tid skulde brænde paa Høialteret, det ene til Ære for Christi hellige Legeme, det andet for Jomfru Maria. Brødrene skulde aarlig paa en bestemt Dag holde Vigilier og Messer for Kongen og Dronningen, og paa denne Dag skulde Konventet beværtet

¹⁾ »Catalogus illustrium Soræ sepulcorum«. S. R. D. IV, 540.

rigeligt med Mad og Drikke, ligesom der ogsaa foran Klosters Port skulde uddeles Almisser til de Fattige¹⁾. Da Valdemar Atterdag var død 1375, blev hans Lig først jordet i Slotskapellet paa Vordingborg, men Margrethe Valdemarsdatter søgte og fik Pave Gregor XIs Tilladelse til at flytte Faderens Lig til Sorø²⁾, hvor hun lod et prægtigt Alabastermonument over ham opstille midt i Choret. Ogsaa hendes Søn, Kong Olaf, kom til at hvile her, ligesom hun selv maaske efter eget Ønske blev nedlagt her ved Faderens Side 1412. Aaret efter lod Biskop Peder Jensen meget imod Munkenes Villie Liget flytte til Roskilde Domkirke³⁾.

Cistercienserne i Sorø forfattede ligesom deres Naboer, Benediktinerne i Ringsted, en nøiagtig Fortegnelse over Gravene i deres Kirke med Angivelse af Stedet, hvor enhver laa og anbragte en Pergamentstavle med denne Fortegnelse paa Kirkens Væg. Endnu i Aaret 1757 hang denne Tavle i Kirken, og der var paa den endvidere meddelt Oplysninger om Klosters Stiftelse, om Abbederne, samt om Hvidernes Slægt. Tavlen bragtes senere til Akademiets Bibliothek⁴⁾, hvor den desværre blev tilintetgjort ved Branden 1813; men den fortjenstfulde Langebek havde heldigvis forinden afskrevet den og udgivet den i *Scriptores rer. Dan. IV*. I denne Fortegnelse staar der, at den er »samlet efter gamle Bøger i Aaret 1524 under Kong Frederik I, medens Lage Urne var Biskop i Roskilde og Henrik Tornekrands Abbed i Sorø«. Fortegnelsen indeholder især Navne paa Personer, der ere begravede i Kirken indtil 1300, dog maa herfra undtages de kongelige Personer samt Valdemar Atterdags berømte Marsk, Henning Podebusk, der tilligemed flere af

¹⁾ Sorø Klosters Gavebog. S. R. D. IV, 529.

²⁾ L. N. Helveg: »Utrykte Pavebreve« Nr. 195 i Ny kirkehist. Saml. V. Side 865.

³⁾ *SCRIPT. RER. DAN. IV*, 542.

⁴⁾ Chr. Molbech: »Ungdomsvandringer i mit Fødeland«. Kbh. 1811, S. 268.

sin Slægt laa begravet i Yderchoret ved Hovedenden af Kongens Grav. Det vilde være uforment, her at gjentage hele den omtalte Fortegnelse, kun nogle af de vigtigste Grave bør nævnes. I Høichoret laa ved begge Sider af Erkebiskop Absalon hans Forældre, Asker Ryg og Fru Inge. Foran Trinene op til Høichoret — altsaa ved Hovedet af Absalon og under det nuværende Alter — Esbern Snare † 1204; tilvenstre for ham hans Søn, Absalon Bælg † 1231, og tilhøire for ham hans Søn, Nicolaus Mule, Staldmester † 1233. I Chorets Indgang laa Esbern Snerling, Niels Mules Søn, og Johannes Marsk † 1213, Esbern Snares Søn. I Johannes Evangelistens Chor (c. søndre Korsfløi) laa Hulmfrith og Ingeborg, Esbern Snares to Hustruer, Alexander, Absalons Søstersøn, og Ebbe og Laurentius Sunesøn, som faldt i Sverig i det ulykkelige Slag ved Lena 1208. Alle de her nævnte ere saaledes begravede i Kirken før Branden 1247.

De fleste af Gravene i Høichoret synes med Undtagelse af Absalons at være blevne forstyrrede i det syttende Aarhundrede, da der i denne Del af Kirken blev indrettet Gravkjældere for Familierne Høg og Rosenkrands, hvis Medlemmer vare Hofmestere paa Sorø Akademi. Det er bekjendt, at Erkebiskop Absalons Grav er bleven to Gange undersøgt, først 1536 i Kong Christian III.s, Biskop Peder Plades og Abbed Henriks Nærværelse, og anden Gang 1827, ved hvilken Leilighed Erkebiskoppens Ben, hans Guldring med en Safir, Bispestav, Kalk og Blypladen med Indskrift fandtes. Om dette Fund udkom en udførlig Beretning, til hvilken jeg henviser¹⁾. De i den senere Tid i Sorø Kirke foretagne Undersøgelser af Grave, hvortil navnlig Kirkens Restauration og Gulvets Omlægning gav Leilighed, have i

¹⁾ »Nye Danske Magazin«, 6te Bind, 81-94. Kbhvn 1836, samt C. Molbech: »Om Aabningen af Erkebiskop Absalons Grav«. Nordisk Tidsskrift for Hist., Literatur og Kunst. Kbhvn 1827. S. 452-468.

det hele ikke givet noget Udbytte, uagtet Opmærksomheden var henvendt derpaa og al Omhu anvendtes.

Kong Frederik den 7de, der særlig interesserede sig for Kongegrave fra Middelalderen, undersøgte i August 1857, ledsaget af Kammerherre Worsaae og flere af sine Ministre, Kong Olafs Grav i Choret og befalede, at en ny Ligsten af Granit med en udhugget norsk Løve skulde lægges over Graven, og at den gamle Sten skulde indmures i Chorets østre Væg. Af Kong Olafs Lig fandtes imidlertid intet; maaske laa Stenen ikke nøiagtig paa sin oprindelige Plads. Derimod aabnedes der en anden gammel Grav, maaske Absalon Bælgs, Esbern Snares Søn. I den fandtes en Benrad, over hvilken der laa et stort Slagsværd, der naaede fra Hage til Fod.

I Sommeren 1873 lod Akademiets Rektor, Professor Tregder, en Gravning foretage i Yderchoret paa det Sted, hvor ifølge den ovenomtalte gamle Fortegnelse Marsken Henning Podebusk skal ligge begravet. Selve Graven var sammenfalden, men i den fandtes et stort Slagsværd med Korsfæste og Greb til begge Hænder, hvilket Sværd efter al Sandsynlighed har tilhørt den berømte Marsk. Ifølge Aftale med Direktionen for de antikv. Mindesmærkers Bevaring blev Sværdet ophængt paa Korsets nordvestre Pille under Marskens Navn og Skjoldmærke og i Nærheden af hans Grav.

Den 17de September 1873 aabnedes i Kammerherre Worsaaes, Prof. Tregders og Forfatterens Nærværelse Biskop Jens Krag's († 1300) Grav, som var fundet under hans Ligsten i søndre Korsfløi. Graven var muret af store Munkesten og havde aflang firkantet Form uden Tilspidsning men med et særskilt firkantet Rum til Ligets Hoved. Laaget var dannet som en flad Tagryg, hvis Dækstene støttede sig imod en Fals. I den murede Grav fandtes Biskoppens fuldstændige Benrad, men Hovedskallen var noget beskadiget ved et Brud, foranlediget ved at noget af det

murede Laag ved Hovedenden var faldet ned. Graven blev omhyggelig undersøgt under Worsaaes Ledelse, men der fandtes ikke mindste Spor af at Bispen har været begravet i Ornat med Stav og Ring o. s. v. Man maatte derfor antage, at han, som døde i Sorø Kloster, har ønsket at blive begravet der iført en af Brødrenes Kutter¹).

Ved samme Leilighed undersøgte en af Munkesten muret Grav i søndre Korsarm tæt op til østre Ende af Trappen. Den havde tilspidset Form med et særskilt Rum til Ligets Hoved og var dækket med store flade Kridtstens Overliggere. I Graven fandtes et som det syntes mandligt Skelet men ellers intet, der kunde give Oplysning. Efter Fortegnelsen maa Graven antages at have tilhørt en af Olaf Glugs Sønner. Efter endt Undersøgelse blev alt lagt tilrette og Gravene omhyggeligt tilmurede paa samme Maade som før Aabningen.

Medens Hvidernes Grave, naar Absalons undtages, ikke træde synligt frem i Sorø Kirke, er der derimod et andet mærkeligt Minde om dem, som falder desto mere i Øinene, nemlig det brede Baand med malede Skjoldmærker, som løber helt rundt under Kirkens Vinduer og som tildels slutter sig til Gravene, idet Skjoldene saavidt muligt ere anbragte ovenover de Steder, hvor deres Eiere hvile. Dette Baand indeholder den lange Række af 150 Vaabenskjolde og Navne. Det er især Skjalm Hvides Slægt, der her fremtræder; men ogsaa andre Klosters Velgjørere ere mindede paa denne Maade. Det var i det trettende og fjortende Aarhundrede ikke nogen usædvanlig Skik, at pryde Kirkerne paa denne Maade, og nogle af de vigtigste Samlinger til Heraldikens Studium ere paa denne Maade fremstaaede. I den gamle engelske Kongeborg i Westminster, der ombyggedes i det fjortende Aarhundrede, var saaledes

¹) J. Kornerup: »Om Middelalderens Begravelsesmaade i Danmark«. Aarbøger for nord. Oldk. og Hist. 1873. S. 261.

Murene i Kapellet smykkede med en Mængde baade kongelige og adelige Vaabenskjolde. I Ringsted Kirke ses ligeledes en Række malede Vaabenskjolde, som dog tilhøre en senere Tid end de i Sorø. De Skjolde, som tidligere fandtes i Sortebrødre Klostret i Helsingør, i Dalby, Ystad og Dalum, ere derimod overhvidtede. Paa Hvælvingerne i Landsbykirkerne fandtes der ogsaa ikke sjældent gamle Skjoldmærker, som nu for største Delen ere dækkede ved Hjælp af Hvidtekosten. Naar de efterhaanden ved Leilighed atter komme frem for Dagens Lys, gjælder det om at bevare disse Fortidsminder. Oprindelsen til denne Skik, at male de adelige Vaabenmærker i Kirken, har uden Tvivl været den, at man fra først af ophængte et virkeligt Skjold paa Muren over Adelsmandens Grav. Endnu hænger der saaledes over Biskop Niels Skaves Grav i Roskilde Domkirke et gammelt Skjold, betrukket med forgyldt Læder og med Skaveslægtens femkantede Stjerne i sort Felt¹⁾. Som en Erindring om Middelalderens Riddervæsen er hos os endnu den Dag idag den Skik bevaret, at i Slotskapellet paa Frederiksborg ophænges Elefantriddernes og Danebroges Storkorsriddernes Skjolde.

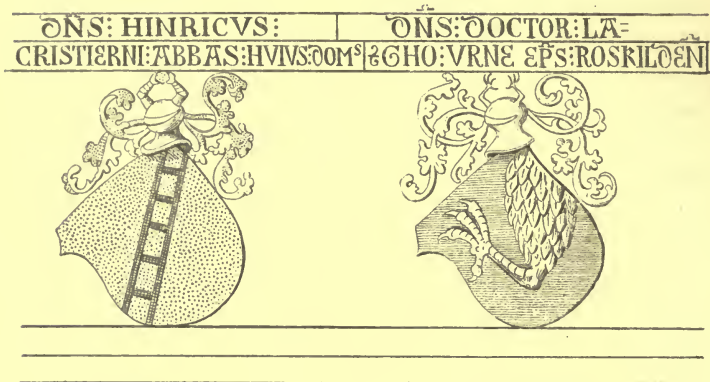
Skjoldmærkerne i Sorø, som for største Delen stammede fra Slutningen af det 13de Aarhundrede, hvad jeg senere skal komme tilbage til, blev i Slutningen af den katholske Tid opfriskede paa den fortjenstfulde Abbed Henrik Christiensen Tornekrandses Foranstaltning, og paa to Steder i Kirken stod der lige til 1871 angivet i Indskrifter, at Kirkens Indre var restaureret 1515: »Anno Dni MDXV reparata est hæc ecclesia sub Domino Henrico Abbate«. Tidsalderen havde udpræget sig i de brede, forneden afrundede Skjolde og i de eiendommelige store latinske Bogstaver, som brugtes henimod Reformationen, og som vare en

¹⁾ J. Kornerup: »Roskilde Domkirke«. Danske Mindesmærker II, S. 43.

moderniseret Efterligning af de gamle Majuskler. Til det store Antal Skjolde tilhørende Mænd fra det 12te, 13de

Fig 1.

Fig. 2.

Henrik Tornekrandses Vaaben 1515.

Lage Urnes Vaaben 1515.

og 14de Aarhundrede tilføiede Abbed Henrik sit eget fædrene og mødrene Vaaben samt sine berømte Samtidiges, Biskop Lage Urne af Roskilde og Erkebiskop Erik Walkendorf af Throndhjem. Abbed Henrik synes at have været opfyldt af et levende Ønske om at hævde sit Klosters gamle Ry og frede om dets Minder paa en Tid, da det allerede begyndte at gaa tilbage med den katholske Kirke i Danmark. I selve Trosskiftets Aar lod han Absalons Ligsten forny i en smuk Skikkelse, og allerede 1515 lod han Sorø Kirke give en ny malerisk Udsmykning, der kom til at dække den ældre. I Forbindelse hermed lod han hele Skjoldrækken hvidte og en ny male ovenpaa den ældre. De oprindelige Skjoldmærker gik saaledes tabte, og de nye bleve for en stor Del omordnede og flyttede nærmere sammen. Den gamle spidse Form paa Skjoldene maatte vige for den ovenomtalte fornedede af-rundede (se Fig. 1 og 2), og Majuskelbogstaverne fik en

noget modificeret Form. Dertil kom at baade Skjolde og Indskrifter nu fik en Ensformighed, som de ikke tidligere havde havt, da de ikke alle vare malede til samme Tid. Kvindeskjoldene beholdt dog deres gamle Form.

Agtelsen for de berømte Mænd, som hvile i Sorø Kirke, og Sandsen for deres Skjoldmærker forsvandt dog heldigvis ikke ganske ved Trosskiftet 1536. Et Vidnesbyrd herom foreligger i det i Aaret 1589 udgivne lille Skrift: »Biskop Absolons og Her Esbern Snares Herrekomst oc adelige Stamme, af Morten Pedersøn, 50de Abbed i Sorø Closter, prentet i Kiøbenhaffn 1589«. Bogen er forsynet med 29 ikke meget nøiagtige Afbildninger af Skjoldmærker i Sorø men heldigvis med Angivelser af de til disse hørende Farver. Morten Pedersøn meddeler, at der i Kong Frederik den 2dens Tid er bleven føiet nogle nye Vaabener til, uden at han dog nævner hvilke. Flere af de i denne Bog afbildede Skjoldmærker fandtes ikke i Kirken 1871. Historikeren Langebek, der besad en i Forhold til sin Tid ualmindelig Indsigt i og Kjærlighed til Middelalderens Mindesmærker, havde et aabent Øie for disse Skjoldmærkers Betydning og lod dem nøiagtig aftegne 1756 af Søren Abildgaard, hvis Tegning endnu bevares i det antiqvarisk-topogr. Arkiv. I nogle med Tegningen følgende Bemærkninger forklarer imidlertid Abildgaard, at Farverne i Skjoldene have forandret sig saa betydeligt ved Kalkens og Fugtighedens Indflydelse, at han ikke tør indestaa for at de ere rigtigt angivne af ham. De stemme heller ikke overens med de Farver, der nævnes i Morten Pedersøns Bog og som dog utvivlsomt ere de rigtige, heller ikke med de i 1871-72 fundne ældre malede Skjolde. Navnlig har den sorte Farve været enten Mønje, der indeholder Bly, eller Zinober, der er en Forbindelse af Svovl og Kviksølv; thi disse Farver blive ved at stryges paa Kalk snart ganske sorte. Ogsaa den gule Farve er bleven forvandlet til sort. Ligeledes synes den oprindelige blaa Farve at være bleven grøn af Fugtighed. Tilmed fore-

kommer ifølge gamle Vaabenbøger den grønne Farve yderst sjældnen i vore ældre danske Vaabener. Det maa bemærkes, at paa Abildgaards Tegning mangle flere af de vigtigste Skjolde, navnlig Absalons og Esbern Snares, uagtet Morten Pedersøn i sin ovenfor omtalte Bog aftegner og beskriver deres Skjolde, som paa hans Tid fandtes i Kirken.

Det er vanskeligt bestemt at angive, ved hvilket Tidspunkt Skjoldmærker først begyndte at komme i Brug i Danmark. Oprindelsen til dem hører rimeligvis sammen med Indførelsen af ridderlige Kampøvelser, Turneringer, hvilken Skik maa være kommen ind i Danmark fra Tydskland, hvor den allerede tidligt indførtes. Det berettes nemlig, at Henrik Fuglefænger foranstaltede de første Turneringer i Aaret 934 i Göttingen for at vedligeholde Riddernes Vaabenfærdighed i Fredstider¹). Korstogene, hvor saa mange Krigere allevegne fra samledes, bidrog i Særdeleshed til at Skjoldmærker kom i Brug. At man allerede i det 11te Aarhundrede har kjendt til malede Skjoldmærker i Danmark, maa antages, hvis man tør tro Knytlinga Saga, naar den fortæller, at Benedikt, Knud den Helliges Broder, i den skæbnesvangre Kamp i St. Albani Kirke bar et prægtigt rødt Skjold, paa hvilket en Ridder stod malet med Guld²). Morten Pedersøn aftegner Skjalm Hvides Vaaben som en hvid Jagtfalk i blaat Felt, der paa hans Tid var malet i Sorø Kirke. I Abildgaards Dage fandtes det der ikke. Skjalm Hvides Efterkommere maa i al Fald ganske vist have tillagt ham dette Vaaben, som Hovedlinien vedblev at føre. Det er sandsynligt, at Absalon har baaret et Mærke paa sit Skjold, naar han førte sine Krigere i Kampen; thi Saxo beretter, at i Beleiringen af Volgast

1) Bourassé: »Dictionnaire d'archéologie«. Paris 1862. Tom. 1. p. 368.

2) Knytlinga Saga, oversat af Rafn, Cap. 56. S. 234.

kunde en Tydsker, rimeligvis en af Anførerne, kjende Absalon paa hans Skjold og befalede Bueskytterne at sigte paa ham¹). Ifølge den Afbildning, der findes paa hans Ligsten, var Absalons Vaaben en springende Hjort, og efter Morten Pedersøns Angivelse var Feltet blaåt.

I Høichoret i Sorø fandtes 1871 ingen Skjolddrække, men med Undtagelse af et enkelt tomt Mellemrum paa vestre Mur i søndre Korsarm løb Skjoldrækken rundt i hele den øvrige Kirke. Grunden til at Høichoret stod tomt var den, at man gjentagne Gange havde foretaget store Forandringer i denne Del af Kirken, først i Abbed Olaf Jydes Tid, Slutningen af det 15de Aarhundrede, og senere under Frederik der 3die, ved hvilken sidste Leilighed de maledes Vaabener maa være blevne ødelagte. Det fremgik imidlertid tydeligt af Navnerækken og Vedkommendes Levetid, at Høichoret har været Udgangspunktet for hele den lange Række Vaabener og Indskrifter, som altsaa skulle læses fra Øst til Vest. Medens de ældre Ætlinge af Skjalm Hvide og navnlig Esbern Snare og hans Sønner, som laa begravede i Choret, aldeles sikkert maa have været erindrede i Indskrifter i Høichoret, forgrener Stammen sig i søndre Korsfløi i de med Hviderne besvoglede Glugger, Olaf Glugs Familie, der med den ovenomtalte lille Afbrydelse fortsatte sig et Stykke henad Hovedskibets søndre Væg med Olaf Pincerna Ebbesøn og hans Søn og Sønesøn. Skjalm Hvides Hovedlinie med den sribede Jagtfalk i Skjoldet (se Fig. 3, Side 212), fortsætter sig derimod i nordre Korsarm, begyndende med Toke Ebbesøn (en Søn af Ebbe Skjalm-søn) og hans Slægt, men indrømmer dog ogsaa adskillige andre Personer Plads, saa at der ikke her findes nogen lang sammenhængende Traad. Det har ikke været muligt for Munkene at føre en saadan igjennem, da andre Frænder

1) Saxo, Vedels Oversættelse, Side DXXXVIII.

af og Svogre med Hvideslægten erhvervede sig Gravsted og fik Rettighed til at faa deres Navne og Skjolde malede.

Uagtet Abbed Henriks Opfriskning af Skjoldene, som allerede bemærket, havde forvansket det oprindelige ved Omflytninger og Tilføielser, havde den dog staaet i Sorø Kirke siden 1515, og det vilde af flere Grunde neppe have været tilraadeligt at foretage nogen Forandring ved den, dersom den havde staaet urørt til vore Dage. Men dette var langt fra Tilfældet. I Tidens Løb havde den uheldigvis undergaaet to, ja maaske tre Overmalinger, senest 1845-46 under Malermester Løffler. Det har vist sig, at nye Omflytninger ved denne Leilighed ere foretagne, og at Præget fra Abbed Henriks Tid havde maattet vige for aldeles moderne Former. Saaledes var Hvidernes Vaaben, Jagtfalken, kommet til at ligne en Papegøie m. m. De allerede tidligere begaaede Feil¹⁾ blev ikke rettede 1846. Saadanne Feil vare f. Ex. »Skeggo, dictus Skegge« for Skelmo &c. »Thuly Rosenørn« for Tuli Bosun og »Jomfru Anna, Sorø (!) Christoferi de Bavaria« for Sorø Christoferi o. s. v. De vare de uundgaaelige Følger af at et saadant Arbeide i sin Tid var bleven overladt til uvidende Haandværkere.

I Aarene 1871-73 undergik Sorø Kirke en gennemgribende indre Restauration, hvorved dens maleriske Udsmykning paa Hvælvinger, Buer o. s. v. fornyedes paa Grundlag af de Spor af en gammel Dekoration fra det 13de Aarhundrede, som vare fundne under den tykke Overhvidtning, navnlig paa de store runde Buer i Korset og paa Hvælvinger i nordre Sideskib. I Hvælvingskrydsene, paa Hjørnesøiler, langs Frisen med Skjoldmærkerne fandtes en Mængde dels helt bevarede Prydelser dels Brudstykker,

¹⁾ Se F. F. Wendelboes Fortegnelse over Indskrifter og Vaabener i Sorø Kirke 1835 i Estrups Beskr. af Mindesm. i Sorø Kirke. Side 55 og flgde.

saasom Border med sammenslyngede Drager, Vinløv o. s. v. Det blev af Kirkens Bygmester, Etatsraad C. Hansen, overdraget Forfatteren af denne Meddelelse at lede dette omfattende Foretagende, ved hvilket Hr. Maler V. Sørensen ydede en dygtig Bistand.

Spørgsmaalet om, hvad der burde foretages med den store Skjoldfrise, maatte da ved denne Leilighed komme frem. Kunde man ved Siden af de gode Ornamente fra den gamle Tid, der her vare fundne, beholde Frisen i sin daværende Tilstand? Burde ikke Skjoldrækken, hvis det paa nogen Maade var muligt, ogsaa underkastes en Restauration, eftersom den ved Tidernes Ugunst var bleven til et Makværk, der høilig trængte til Rettelser? Som en Følge af disse Betragtninger foreslog Forfatteren det særlige Kirkesyn, som under Kammerherre Worsaaes Forsæde havde Tilsyn med Restaurationen, at man skulde undersøge, om der ikke fandtes ældre Skjolde skjulte nedenunder alle de yngre Overmalinger og saaledes erfare, om det muligen kunde lade sig gjøre, at restaurere Skjoldrækken i sin oprindelige Skikkelse. Dette Forslag bifaldtes.

En omhyggelig Undersøgelse blev da foretagen. Ved forsigtig at banke Kalken af, fandtes der i Korsfloiene og paa Hovedskibets Vægge omtrent nogle og tredive gamle Skjoldmærker og indskrifter; Resten var derimod ved tidligere Reparationer ødelagt. Imidlertid var dette Fund i antikvarisk Henseende af stor Vigtighed. De gamle gjenfundne Skjolde vare lange, smalle og forneden tilspidsede og svarede ganske i Form og Tegning til det trettende Aarhundredes Stil f. Ex. til Sigiller fra denne Tidsalder¹⁾. De i disse Skjolde malede Dyreskikkelser, saasom Falke, Ørne og Løver, havde et eget kjækt Snit og vare malede med brede sorte Omrids. De vare ikke Naturgjenivelser men stiliserede Fremstillinger. Derfor ende Halerne paa

¹⁾ Se Thorkelins Diplomatarium I, Tavle II, III, V, VI, IX, X.

Løverne og Ørnene i et Ornament. Bogstaverne vare smukke og fyldige Majuskler med de for det trettende Aarhundrede eiendommelige Former for A, E, K, M, N, T. Hver Indskrift begyndte med et rødt Kors, og imellem Ordene fandtes tre Prikker som Skilletegn. Ovenover og nedenunder Vaabenfrisen fandtes, som ovenfor berørt, tydelige Levninger af

Fig. 3. Toke Ebbesøns, Skjalm Hvides Sønnensøns, Vaaben i nordre Korsfløi.

forskjellige Bønder, Løvværk, Slyngninger af Drager, Zigzak, o. s. v., i det Hele meget værdifulde Motiver af middelalderlig

Dekorationskunst. Paa Siderne af Vægpillerne i Skibet fandtes større Drager m. m. Hele Skjoldfrisen havde frembragt en mere malerisk Virkning end Henrik Tornekraandses, og det var tydeligt at se, at den fra først af har staaet som et hvidt Bælte paa den røde Murstensvæg. Det synes som om Motivet til hele denne efter vore fattige Forhold rige Udsmykning maa søges i de vævede eller baldyrede Tapeter, hvormed man i den tidlige Middelalder ofte prydede Kirker og Haller. Det berømte Tapet i Bajeux, som indeholder en ældgammel Fremstilling af Normannernes Tog til England, er en lang smal Strimmel Lærred med Udsyninger i broget Uldgarn, og naar det i sin Tid har været hængt op i en Hal, har det ligesom Skjoldfrisen i Sorø dannet en Bord foroven.

Som et yderligere Bevis for at de ældste Skjoldmærker og Indskrifter skrive sig fra det 13de Aarhundrede, det Tidspunkt, da Kirken stod helt istandsat efter Branden, tjener det, at de Personer, hvis Vaabener ere malede i spidse Skjolde med tilhørende Majuskelbogstaver, ikkè ere yngre end hin Tid. At Skjoldfrisen først er malet efterat Hvælvingerne med deres bærende Piller ere byggede ind i Hovedskibet, fremlyser deraf, at Frisen med sine Prydelser og Skjolde fortsætter sig uden Afbrydelse hen over disse Vægpillen. At de smukke Rosetter, der fandtes dybt under mange Hvidtelag paa Hvælvingernes oprindelige faste Kalkpuds, ere samtidige med Frisen, kan man slutte ved en Sammenligning imellem Løverne i Rosetten i den store Hvælving midt i Korset og Løverne i Gluggernes Vaaben. Den ældste, oprindelige Skjoldrække har imidlertid kun strakt sig et Stykke ind i Hovedskibet. Kommer man længere mod Vest, møder man Navne paa Mænd, som have levet i det 14de og 15de Aarhundrede. Skjoldene ere her bredere og mere afrundede end de ældste, og Bogstaverne forandte sig. I 4de Hvælving fra Øst, hvor Navnene Benedictus Byug, Georgius Ruth, Johannes Ruth og Michael

Ruth forefindes (Riddere, der levede i Slutningen af det 14de Aarhundrede), ere Indskrifterne malede med gothiske Minuskler.

Dersom de gamle Skjoldmærker og Indskrifter havde bevaret sig nogenlunde fuldstændige under den Kalk, der i Aarhundreder har dækket dem, vilde det have været forholdsvis let for dem, der vare fortrolige med slige Arbejder, at opfriske dem. Som Tilstanden var, blev Opgaven vanskelig; thi hertil kom endvidere, at den gamle Kalkpuds paa mange Steder var overordentlig skrøbelig og havde løsnet sig fra Grunden saa den formelig hang og truede med at falde. Det blev derfor uundgaaeligt nødvendigt, paa slige Steder at anbringe en ny Puds efterat nøjagtige Gjennemtegninger vare tagne. I det Hele vare de fundne Navne og Skjoldmærker, bortset fra Forskjellen i Stilen, de samme som de fra 1515 paa enkelte smaa Forandringer nær saasom den, at der i de ældste Indskrifter fandtes Formerne »Ebbysun, Olafsun« o. s. v. istedetfor det senere »filius Ebonis, filius Olavi« &c.

De Skjoldmærker, der atter vare dragne frem for Lyset i Sorø Kirke, maatte betragtes som et Fund af den største antikvariske Betydning, og der kunde efter denne Opdagelse formentlig ikke længer være Tale om at beholde den fra Aaret 1515 stammende Udgave af Skjoldmærkerne, som var bleven forfusket ved gjentagne Overmalinger. Det særlige Kirkesyn bifaldt derfor mit Forslag, at der skulde foretages en ny Ordning af Skjoldene, som tilligemed Indskrifterne skulde, saavidt muligt, gjengives i deres oprindelige Form, og det blev mig overdraget at udkaste Planen for den hele Ordning. Det var tilvisse en stor og vanskelig Opgave, og det var ganske vist paa Grund af de tidligere Omflytninger og Ødelæggelser ikke muligt med fuldkommen Sikkerhed at bringe det oprindelige frem; men der stod betydelige og vigtige Hjælpemidler til min Raadighed, og disse ere omhyggeligt blevne benyttede ved den store Mængde Spørgsmaal,

der maatte løses, efterhaanden som Arbeidet skred frem. Som faste Udgangspunkter for Ordningen benyttedes de gamle fundne Skjoldmærker, som alle blev siddende paa deres Pladser eller i al Fald, naar det var nødvendigt, paa ny blev malede paa deres oprindelige Pladser. Paa den østre Væg i nordre Korsfløi lykkedes det at bevare en hel Række af de gamle Skjolde og Indskrifter som et originalt Dokument, der kun fik en lempelig Opfriskning. Foruden de Skjolde, som vare i Kirken før 1871, benyttedes følgende Hjælpekilder:

1) Sorø Klosters Gavebog og »Tabulæ Soranæ«, indeholdende Fortegnelsen over Gravene i Sorø Kirke, samt Erkebiskop Absalons og Hvidernes Slægtregister, ledsagede af 3 af Langebek og Suhm udgivne Stamtavler, alt i »Scriptores rerum Danicarum« IV Bind. I disse Skrifter omtales næsten alle de Personer, hvis Skjoldmærker og Navne ere malede i Kirken.

2) Søren Abildgaards Vandfarvetegning i det anti-kvarisk-topografiske Arkiv med følgende Paategning: »Disse Inscriptioner og Vaaben staar rundt om høyt oppe paa Muren inden i Sorø Kirke, alt af en gammel Maling, hvorudover noget af Inscriptionerne var borte saa og nogle af Vaabnerne udslet eller overkalket; saaledes som de forefandtes blev det aftegnet af Søren Abildgaard Anno 1756«. Den ovenomtalte Bemærkning om Farverne, hvormed Abildgaard ledsager Tegningen, lyder saaledes: »Farverne i Vaabnerne ere nogle Steder uvisse, thi det Gule og Røde af de Jernagtige Croci er paa mange Steder ved Tidens Længde mesten forvandlet til Sort eller mørke Brunt. Ligeledes er det Blaa og Grønne af Kobber, saasom Bergblaa og Spanskgrøn nogle Steder uvis, thi bemeldte blaa Farve kand ved Saltagtige Vædsker forvandles til Grønt, det Grønne derimod kand baade af Kalken og urinøse flygtige Exhalationer forvandles til Blaåt. Jeg har i Aftegningen Agt taget dette saa meget som muligt«.

3) Vaabenbogen Nr. 124 in folio af Kalls Manuskript-samling i det kgl. Bibliothek¹⁾:

4) Morten Pedersøns »Absolons og Her Esbern Snares Herrekomst oc adelige Stamme« &c. 1589, med Afbildninger af 29 Skjolde i Sorø Kirke og Angivelse af Farverne.

5) »Antiqvissima nobilitatis Danicæ insignia«, et Bind med malede Vaabener, som antages at være udførte af en Munk fra Esrom Kloster. Det kgl. Bibliothek.

6) Sigiller med Vaabener i Geheimearkivet og den arnamagnæanske Samling i Universitets Bibliotheket.

Da de oprindelige Skjolde sad i længere indbyrdes Afstand fra hverandre end de nyere, maatte der følgelig blive nogle tilovers ved en Restauration; men herved opnaaedes det at faa Skjolde til at fylde Høichoret med, saa at hele Skjoldrækken der kunde faa sit Udgangspunkt saaledes, som den aabenbart tidligere havde havt. Enkelte vigtige Mænds og Kvinders Navne, om hvis Skjoldmærker man havde Kundskab, og som ifølge den gamle Fortegnelse ligge begravne i Kirken, bleve tilføiede saa som Skjalm Hvides, Esbern Snares og hans Sønner m. fl.

Som en Følge af den med Skjoldmærkerne og Indskrifterne i Sorø Kirke 1871—74 foretagne Omordning, der maa betragtes som en efter Kilderne rettet Udgave, passe de Fortegnelser, man hidtil har havt over Indskrifterne, navnlig i »Marmora Danica«, *Scriptores IV* og i den af Wendelbo i Estrups Beskrivelse af Sorø Kirke 1836 forfattede Liste, ikke mere, hvorfor jeg i det følgende vil meddele en ny, saaledes som den nu er, ledsaget af Oplysninger

¹⁾ Hertil slutter sig et mig velvilligt overladt Vandfarvemaleri af Dr. phil. Burman Becker med Paaskrift: »Vaabenerne i Sorø Kirke, saaledes som de skulde være, i Overensstemmelse med Morten Pedersens Bog, *Marmora danica* og Vaabenbogen Nr. 124 af Kalls Manuskriptsamling. J. G. Burman Becker. Mai 1869«.

om nogle af de mærkeligste Navne, medens jeg dog anser det for uforment at minde om saa berømte Mænds Fortjenester som Absalons, Esbern Snares, Anders Sunesøns og flere bekendte Biskoppers.

II. Fortegnelse over Skjoldmærker og Indskrifter.

Paa Chorets østre Væg:

1) † SEELRO:HWITHE:

Skjalm Hvides Vaaben nedenunder denne Indskrift er taget fra hans Sønnesøns Toke Ebbesøns Vaaben (Side 212) og fra Morten Pedersøns Bog. Feltet er blaat med 3 gule Tværbjælker og derover en hvid og blaa sribet Falk, rimeligvis en Hentydning til den allerede tidligt i Middelalderen af Fyrster og Herremænd saa yndede Falkejagt. (Knud den Hellige er i sit store Segl afbildet tilhest med en Falk paa Haanden. Saxo taler om at Valdemar I ofte tog paa Falkejagt. (Vedels Saxo S. 485.))

2) Tilvenstre for Skjalm Hvides Vaaben:

† ABSALON:ARCHEP⁹ LVRD:

Absalon, Erkebiskop i Lund († 1201). Vaabenet er en springende Hjort i blaat Felt. Se ovenfor Side 209.

3) Tilhøire for Skjalm Hvides Vaaben:

† ESBERRVS:SNARE:

Esbern Snare. Derunder et Skjold, som er delt i fire Dele. Den øverste Del tilvenstre og nederste tilhøire er blaa, de to andre røde, derover ses i Midten en gul Ørne-klo. Dette Vaaben har i Morten Pedersøns Tid været i Sorø Kirke og angives som Esbern Snares. I Aaret 1204 døde Esbern Snare og ligger begravet ved Hovedenden af Broderen Absalons Grav, altsaa under Alteret i Sorø Kirke. Hans Grav vides ikke at have været undersøgt.

Paa Chorets søndre Væg:

4) CECILIA:DE:BYRG:FILIA:SELMONIS:

Cecilia af Pedersborg, en Datter af Skjalm Hvide og Faster til Erkebiskop Absalon, var gift med Peder Thorstensøn, der nævnes af Saxo som en af Svend Grathes dygtigste Mænd. (Vedels Saxo Side 321, 338.) I Sorø Klosters Gavebog omtales Cecilia som en from Kvinde, der nærede stor Hengivenhed for Brødrene i Sorø og skjænkede Klostret tvende Boel i Førslef. »Hun vilde gjerne have givet mere,« skriver den gamle Forfatter, »hvis ikke hendes Mand havde gjort en haard Modstand.« Ifølge Gravfortegnelsen ligger Fru Cecilia af Pedersborg begravet i »Conversernes Chor«¹⁾.

5) † IOHANNES:ESBERG:SVR:MARSELEVS:

Nedenunder er malet det samme Skjoldmærke som Esbern Snare førte: en gul Ørnklo paa et firdelt rødt og blaat Felt. Johannes, Esbern Snares Søn, var Kong Valdemar II's Marsk. Han døde i Lybek 1213, altsaa paa en Tid, da Danmark stod i sin høieste Glands under hin krigerske Konge. Marskens Lig blev bragt til Slægtens Gravsted, Sorø Klosterkirke, og begravet ved søndre Side af Indgangen til Choret. Efter den gamle Vaabenbog, Nr. 124 in folio i Kalls Saml. det kgl. Bibl., førte han Faderens Skjoldmærke.

6) † ABSALON:DICTVS:BELG:FRATER:HVIVS:

Absalon Bælg, Esbern Snares Søn, fører samme Vaaben som Faderen, en gul Ørnklo i et firdelt rødt og blaat Felt. Han ligger begravet i Høichoret tilvenstre for Esbern Snare. (Se ovenfor Side 202.) Absalon Bælg døde 1231. (S. R. D. II, 629.)

¹⁾ Om Conversernes Chor se Estrup: Beskr. af Sorø K 1836. S. 19.

7) INGEVURG: FILIA: ESBERNI: SNARE:

Fru Ingeborg af Kallundborg, Esbern Snares Datter, var gift med Peder Strangesøn, som døde 1241. Om Fru Ingeborgs Gavmildhed mod Sorø Kloster se ovenfor Side 199. Under Striden imellem Kronen og Jacob Erlandsen har Ingeborg rimeligvis taget den sidstes Parti, hvorfor hun blev fordreven 1262 og døde i en høi Alder 1267 i Hedeby i Landflygtighed. (S. R. D. II, 632.) Ved hendes Undvigelse inddroges hendes fædrene Godser Kallundborg og Sæbygaard under Kronen¹).

8) INGEVURG: COMITISSA: DE: BLANKENBURG:

Ingeborg, Grevinde af Blankenburg, begravet tilvenstre for Absalon Bælg, var formentlig en Datter af Ingeborg af Kallundborg. (Efter velvillig Meddelelse af Prof. C. Paludan-Müller.)

9) ✕ NICOLAUS: MVLE: STABVLARIVS:

Niels Mule var en Søn af Esbern Snare og var »Staller« hos Kong Valdemar I og en af denne Konges mest betroede Mænd. Ifølge Saxos Beretning var det til ham at Kongen overdrog det farlige Hverv, at bemægtige sig den oprørske Prins Magnus's, Erik Lams Søns, Person, hvilket ogsaa lykkedes ham²). I Absalons Testamente nævnes »Nicolaus Stabellarius«. Han ligger begravet tilhøire for sin Fader Esbern Snare, og ifølge Morten Pedersøns Bog fandtes hans Skjold i Kirken og var delt paa langs i to Felter, af hvilke det venstre indeholdt en halv gul Hjortetak paa rød Grund og det høire var delt i 6 vandrette Afdelinger, vekselvis blaa og gule. (Om Niels Mule se Gavebogen 468.)

¹) Suhm: Danmarks Historie. X. 602.

²) Vedels Saxo Side 404. Langebek mener, at det er Nicolaus Falster, en Søn af Alexander, Absalons Søstersøn, der her omtales af Saxo. Niels Falster nævnes ved sit fulde Navn som Deltager i Valdemars 21de Tog mod Venden. Vedels Saxo S. 510. S. R. D. IV, 550 Anm i.

10) † (SBERRO) SNERLING: FILIVS: HVIVS:

Esbern Snerling, en Søn af Niels Mule, fører samme Vaaben som Faderen. Han skjænkede Klostreet sin Gaard i Brengstorp og to tredie Dele af Landsbyen Ørslevøstre. (Gavebogen Side 481.) Han døde 1233 og ligger begravet i Choret's Indgang paa søndre Side tæt ved Marsken Johannes Esbernsøn.

11) Anna: saror: Christoferi: de: Bavaria:

Kong Christoffer af Bayerns Søster, »Jomfru« Anna, † 1446, ligger begravet foran Presbyteriets (Høichoret's) Trin ved Priorens Chor¹). S. R. D. IV, 542.

I søndre Korsfløi.

Østre Væg:

12) † OLAVVS: GLVG:

Olaf Glug. Skjoldet blaat med et Par hvide Hjortetakker, omgivne af Guldkugler. Olaf Glug var en af Svend Grathes mest ansete Mænd. Knytlinga Saga beretter, at under et Forlig, der blev sluttet 1147 imellem Knud V og Svend Grathe, blev Oluf Glug stillet som Gidsel af den sidstnævnte. Han levede endnu 1170, var gift med Gyda Ebbes, Skjalm Hvides Søns, Datter, og ligger begravet i søndre Korsfløi »ante hostium ampullarum« c. foran Kirkekarrenes Dør, rimeligvis den Dør, der fører ind til det forhenværende Sakristi, hvor nu den Rammel-Sehestedske Begravelse er. Hans Skjoldmærke synes hentet fra Jagten, Herremændenes Yndlingsbeskæftigelse. (Ved Undersøgelsen 1871 fandtes det, at 5 Skjolde vare i 1515 blevne malede hen over Olaf Glugs, hans Hustrus og Datters Skjolde, nemlig Dns. Petrus, Lundens. Archiep., Dns. Petrus jun.,

¹) »Aar 1446 døde Frøken Anna, Konning Christoffers Syster, begraffuen til Soerkloster, som vaar udi Fruerstuen hos Dronning Dorothea.« Hvitfeld. (Kvartudgaven) IV, p. 682.

Dns. Henricus, Dns. Johannes Krag Roskilden., Dns. Petrus Arusien. Epi. Titlen Dominus forekommer ikke i de ældste Indskrifter.)

13) GYTHA: VXOR: HVIVS:

Olaf Glugs Hustru, Gyda, ligger ifølge Fortegnelsen begravet i Presbyteriet (Høichoret). Gavebogen, 468. Gammelt Skjold.

14) MARGARETA: FILIA: OLAVI: GLVG:

Margrethe, Olaf Glugs Datter. Gammelt Skjold.

15) † TVLI: BO: SVR:

Tuli Bosøn til Bavelse var gift med fornævnte Margrethe. Han nævnes i Gavebogen ved Aaret 1206, Side 484, og ligger begravet i søndre Korsfløi. Hans Skjoldmærke, to gule Hjortetakker i blaat Felt, fandtes 1871 under Kalken.

16) † PETRVS: TVLI: SVR:

Peder Tulisøn fører samme Vaaben som Faderen, og ligger ligeledes begravet i søndre Korsfløi. Gammelt Skjold, fundet 1871.

17) IVLIANA: HVIVS: FILIA:

Juliane, Peder Tulisøns Datter, nævnes 1287 i Gavebogen, S. 483 og 505. Gammelt Skjold.

18) SOPHA: HVIVS: SOROR:

Sophie, en Søster til fornævnte Juliane. Dette Navn, som opdagedes under Kalken, fandtes ikke i Listen før 1871.

19) † ASCERVS: OLAF: SVR:

Asker Olafsøn. Skjoldet: En fra venstre Hjørne skraa, gul Bjælke i blaat Felt. Asker, Olaf Glugs Søn, ligger ligesom Faderen begravet i søndre Korsfløi foran Sakristidøren.

Søndre Væg:

20) † INGVARUS: OLAF: SVR:

Ingvar, Olaf Glugs Søn, fører i sit Skjold en mod venstre vendt, opreist staaende rød Løve i gult Felt.

Dette Skjoldmærke, som fandtes 1871, var et af de bedst bevarede oprindelige Skjolde.

Fig. 4. Ingvar Olafsøns Skjold.

21) CECILIA:HVIVS:VXOR:

Cecilia, Ingvar Olafsøns Hustru.

22) † IACOBVS:FILIVS:HVIVS:

Jacob Ingvarssøn. Skjoldet blaat med en mod Venstre vendt opreist staaende rød Løve. Gammelt Skjold.

23) † ESBERIVS:FRATER:HVIVS:

Esbern Ingvarssøn. En rød opreiststaaende Løve i gult Felt ligesom Faderens. Ifølge Fortegnelsen ligger Esbern »Wesce«, Ingvari Søn, begravet foran Dormitoriets Trappe i søndre Korsfløi. Gammelt Skjold.

24) † EBBO:SØØR:

Ebbe Søør, en Søn af fornævnte Esbern, fører ligesom Faderen en opretstaaende rød Løve i gult Felt. Gammelt Skjold. Han ligger begravet ved Siden af Faderen.

25) † NICOLAVS:OLAVI:GLVG:SVR:

Niels Olaf Glugs Søn, fører et Skjold med en vandret blaa Bjælke foroven og tre blaa Sparrer forneden i gult Felt. Gammelt Skjold. Niels Glug ligger begravet i Nærheden af Faderen.

26) † PETRVS:FILIVS:hVIVS:

Peder Nielssøn, fører samme Skjold som Faderen.

27) † HEMMINGVS:NICOLAF:SVR:

Hemming Nielssøn, Broder til den foregaaende, fører samme Skjoldmærke som Faderen. Han ligger ifølge Fortegnelsen begravet i Gummo Olaf Glugsøns Gravsted.

Vestre Væg:

28) † GUMMO:OLAVI:GLVG:SVR:

Gummo, Olaf Glugs Søn. Vaabenet er blaat med et Par gule Hjortetakker. Gammelt Skjold. Gummo, Olaf Glugs Søn, ligger begravet i søndre Korsfløi.

29) CHRISTINA:VXOR:hVIVS:

Christina, fornævnte Gummo Olafsøns Hustru.

30) GUNILD:MATER:hVLMFRITH:VXORIS:ESBERNI:SNARE:

Gunild, Moder til Hulmfrith, Esbern Snares Hustru. Hun ligger begravet i søndre Korsfløi.

31) hVLMFRITH:VXOR:ESBERNI:SNARE:

Hulmfrith, Esbern Snares første Hustru, † 1170, ligger i søndre Korsfløi.

32) INGEBVRG:VXOR:SECVRDA:ESBERNI:SNARE:

Ingeborg, Esbern Snares anden Hustru, † 1190, ligger i søndre Korsfløi.

33) † GUTTORM: DVX: PATER: HELENE: VXORIS: ESBERN: SNARE:
VLTIME:

Hertug Guttorm, Fader til Helene, Esbern Snares sidste Hustru, fører mærkeligt nok samme Vaaben som hans berømte Svigersøn: en Ørnklo i et firdelt rødt og blaat Felt. Det var nemlig ikke usædvanligt i en Tidsalder, da Reglerne for adelige Vaabener endnu ikke vare fastsatte, og Skjoldmærkerne for en stor Del endnu vare personlige og ikke arvelige, at man optog det samme Mærke som mægtige Mænds, med hvilke man havde knyttet Forbindelse f. Ex. ved Giftermaal¹⁾. Saaledes kan Esbern Snare godt have optaget sin Svigertaders Vaaben, hvis ikke maaske det omvendte er Tilfældet. Den svenske Hertug Guttorm var nærværende, da Valdemar I's og Dronning Sophies Søn, Knud VI, blev døbt af Absalon 1163 efter dennes Hjemkomst fra Reisen til Burgund²⁾.

34) KUNIGUNDE: DVCISSA: DE: SVNDÉR: IVGIE:

Kunigunde var Enke efter den sidste Hertug af Sønderjylland af Abels Slægt, Hertug Henrik, som døde 1375.

35) † EBBO: OLAVI: GLVG: SVR:

Ebbe Olaf Glugs Søn fører i sit Skjold et Par gule Hjortetakker i blaat Felt med 19 Guldkugler. Han nævnes i Gavebogen, S. 475.

Skibets søndre Væg.

Paa Pillen:

36) WALDEMARVS: DANORVM: REX: PATER: MARGARETE:

Valdemar, de Danskes Konge, Margrethes Fader. Derunder det paa skraa staaende kongelige Vaaben: tre himmelblaa Løver og ni røde Hjerter i gult Felt. Feltet

¹⁾ M. J. J. Bourassé: »Dictionnaire d'archéologie«. 1862. I, 370.

²⁾ Petri Olai excerpta, SCRIPT. RER. DAN. II, 233.

var før 1873 feilagtig malet mørkebrunt. Dette Skjold er tilkommet i en senere Tid, dengang Valdemars Kiste med den paa Laaget hvilende Kongeskikkelse blev opstillet midt i Munkechoret under Korsets store Hvælving. Da Valdemar Atterdag var død paa Gurre, den 24de Octbr. 1375, blev han begravet i Slotskapellet paa Vordingborg; men to Aar efter fik Dronning Margrethe Valdemarsdatter Pave Gregor XI's Tilladelse til at flytte hans Lig til Sorø Kloster¹⁾. Erindringen herom bevares i følgende Indskrift nedenunder Vaabenet:

Valdemarns cognomine Quartus, Danorum Rex, moritur Gurre anno
Christi 1375, et primam Varimburge, deinde huc translatus, a filia
Margareta tumulatus Sorø.

37) CECILIA: VXOR: EBBONS: OLAVI: GLVG: SVR:

Cecilie Ebbe Olafson Glugs Hustru. Denne Indskrift fortsætter Rækken fra søndre Korsfløi.

38) * OLAVVS: PINCERNA: EBBY: SVR:

Olaf Pincerna Ebbeson. Skjoldmærket er to gule Hjortetakker og 19 Guldkugler i blaat Felt. Olaf Ebbeson til Bavelse, en Søn af fornævnte Ebbe Olaf Glugsøn, var Kong Valdemar II's Mundskjænk og hørte saaledes til Kongens nærmeste Omgivelse, ligesom hans Embede var et af de første i Landet. Olaf Mundskjænk døde 1250 og ligger begravet i søndre Korsfløi. Ifølge Gavebogen tilskødede han paa Vordingborg i Kong Valdemars Nærværelse Sorø Kloster Landsbyen »Sirethorp«. S. R. D. IV, 512.

39) MARGARETA: VXOR: OLAVI:

Margrethe, den fornævnte Olaf Ebbesøns Hustru, ligger begravet i søndre Korsfløi.

¹⁾ Dr. L. Helveg: »Utrykte Pavebreve«, Ny kirkehist. Saml. 5te Bind, 865-66.

40) † IOHANNES:OLAF:SVR:

Johannes Olafssøn, en Søn af de to Foregaaende, fører samme Vaaben som Faderen: et Par gule Hjortetakker og 19 Guldkugler i blaat Felt.

41) † ANDREAS:PINCERNA:OLAF:SVR:

Andreas Olafssøn til Tiustofte, en Broder til den Foregaaende, fører samme Vaaben som Faderen (Nr. 38) og arvede hans anselige Stilling. Han var Mundskjænk hos Erik Glipping. (Gavebogen S. 497.) Han gav ved Testamente for »sine Synders Skyld« St. Marie Kloster i Sorø sin Gaard i Sandby. (Gbg. 514.) Andreas Mundskjænk blev 1266 fængslet, maaske fordi han holdt med Erkebiskop Jacob Erlandsen¹⁾. Han døde i Aaret 1270²⁾. (Gammelt Skjold.)

42) † ANDREAS:ANDRÆS:SVR:

Andreas Andressøn, en Søn af den Foregaaende, førte samme Vaaben som Faderen, men med den Forskjel, at Hjortetakkerne og Kuglerne ere hvide. Skjoldet er gammelt. Andreas kaldet Litle, en Søn af Andreas Pincerna, omtales i Klosters Gavebog (S. 500). Han skjænkede det sin Gaard i Sneslef i Flakkebjergherred og døde 1272. Hans Segl findes endnu bevaret. I Midten af det findes Gluggernes Slægtvaaben, et Par Hjortetakker, og Indskriften om Randen, der er noget beskadiget, synes at have været: »Sigillum Andreæ filii Pincerne Danorum«. Naar Andreas's Fader her kaldes »de Danskes Mundskjænk«, giver det et Begreb om denne Stillings Betydning, som vel nærmest kan sammenlignes med en Ministers. (Thorkelin: Diplomatarium. I. Tavle IX.)

43) † IOHANNES:FRATER:HVIVS:

Johannes, en Broder til den Foregaaende, fører det samme Vaaben som han. Gammelt Skjold.

¹⁾ Suhms Historie. X, 565.

²⁾ SCRIPT. RER. DAN. IV. 229.

44) MARGARETA:FILIA:OLAVI:COMITIS:ERNESTI:VXOR:

Margretha, Olaf Pincerna Ebbesøns Datter, var anden Gang gift med Grev Ernst af Gliken, tilskjødede i Aaret 1266 i Kong Erik Glippings Nærværelse St. Marie Kloster i Sorø sin Gaard i Næsby. Gavebogen S. 497. Gammelt Skjold.

Paa Pillen:

45) CECILIA:FILIA:MARGARETE:VXOR:ANDRÆ:NICHLAF:SVR:

Cecilia, en Datter af fornævnte Margrethe i hendes første Ægteskab med Toke. Cecilie nævnes i Gavebogen. Gammelt Skjold.

46) + HEMMINGVS:FILIVS:OLAVI:EBBVS:SVR:

Hemming, Olaf Ebbesøns Søn. Vaabenet er et Par hvide Hjortetakker i blaat Felt. Gammelt Skjold.

47) + ESKILD:SRVBBÆ:HEMMING:SVR:

Eskil Snubbe Hemmingsøn. Indskriften er gammel. Vaabenet to gule og to blaa Tværbjælker, i de sidste to hvide Orme. Gammelt Skjold. (Paa Vridsløse Mark imellem Kjøbenhavn og Roskilde stod lige til Aaret 1817 et stort Stencrucifix, det saakaldte Snubbe Kors, som var blevet opreist af ovennævnte Ridder Eskil Snubbe til Minde om hans Hustrus lykkelige Nedkomst paa dette Sted¹⁾).

48) + NICHLAVS:DRVKKÆR:FRATER:HVIVS:

Niels Drukken, Broder til Eskil Snubbe og Søn af Hemming Olafsen Glug, fører i sit Skjold to gule Drikkehorn og derimellem et hvidt Bæger, alt paa blaat Felt. Dette eiendommelige Skjoldmærke i Forbindelse med Tilnavnet »Drukken« maa give Anledning til den Formodning, at Niels Hemmingsen har udmærket sig ved Bedrifter i

¹⁾ Danske Atlas II, 234. Wolf: Encomion Regni Daniæ, Anno 1654, S. 477. Trap: Beskr. af Danmark, ny Udg. 1, 185.

Drikkelaget. Niels Drukken nævnes i Klosters Gavebog ved Aaret 1282. (S. R. D. IV. 506.)

49) MARGARETA: FILIA: HEMMING: OLAF: SVR:

Margrethe Hemming Olafson Glugs Datter.

50) + HENRICVS: ARLVGH: SVR:

Henrik Arlughson. Skjoldet er gult med et Par blaa Hjortehorn og derimellem en blaa Ørnevinge.

51) + IONAS: DICTVS: BYVG:

Jonas kaldet Byug. Skjoldet er delt paa langs med røde, hvide og blaa Tværbjælker.

52) + PETRVS: NICLÆS: SVR: DE: THVSLAND:

Peder Nikleson af Tydskland. Skjoldet er gult med tre røde Tværbjælker. Indskriften med Ordene »de Thusland« fandtes under Kalken 1873. Tidligere stod der »Petrus Nicolafsun de Almania«. Ogsaa Skjoldet er gammelt og har ligesom de følgende Skjolde en bredere og mere udbuet Form end de foregaaende. Ligeledes indtræder der paa dette Punkt en lille Forandring i Bogstaverne, som dog endnu henhøre til Majusklerne. »Petrus Niclesson de Thoslandia« nævnes i Klosters Gavebog (Side 493).

53) HVIVS: VXOR: INGEFRI TH: DE: REBBÆ:

Dennes Hustru, Ingefred til Nebbe. Fru Ingefred skjænkede St. Marie Kloster i Sorø 200 Mark Denarer i Sjølegave for sin afdøde Mand og sig selv. (Gbg. S. 493).

Paa Pillen:

54) + ANDREAS: TAGHÆ: SVR:

Andreas Tageson. Blaat Skjold med et Par hvide Hjortetakker og hvide Kugler. (Gammelt Skjold). Andreas Tageson nævnes i Gavebogen (S. 516) som en Søneson af Andreas »Skenkers« Søn, Andreas Pincerna (No. 42) og hørte

altsaa til Gluggernes Slægt, hvis Vaaben han førte. I Aaret 1320 gav Andreas Tagesøn, som nærede en særlig Hengivenhed for Sorø Kloster, en Gaard i Ulverslef i Fyen til dette Kloster for sin Sjæls Frelse og for Tilladelse til at vælge sig et Gravsted i Kirken.

55) KYÆTHELVGH: VXOR: IOHANNIS: OLAF: SVR:

Kyæthelugh, Johannis Olafsøn Glugs Hustru. (Se No 40 ovenfor.)

56) † TVLÆ:ÆKÆ:SVR:

Tule Aagesøn. Blaat Skjold med røde Hjortetakker og røde Kugler. Indskriften fandtes 1873. Maaske den samme som i Gavebogen benævnes Tule Awæson, en Dattersøn af Tuli Bossun. Vaabenet er idetmindste med en lille Forandring i Farverne det samme som Gluggernes. Anno 1287. (Gbg. S. 483.)

57) HVIVS: VXOR: INGELÆRTH:

Dennes Hustru Inger.

58) NICHOLAVS: DRVKKÆR:

Niels Drukken. Skjoldet gult med to røde Drikkehorn. Maaske er denne Niels Drukken en Søn af den ovennævnte Mand af samme Navn. Vaabenerne ere dog noget forskellige.

59) † ESKILD: SRVBBÆ:

Eskil Snubbe. Skjoldet rødt med to gule Drikkehorn. En Søn af ovenfor nævnte Eskil Snubbe Hemmingsøn (No 47.)¹⁾. Eskil Snubbe gav »for sin Sjæls Frelse« sin Gaard i Merløse til Klostret Aar 1304. (Gbg. S. 492.)

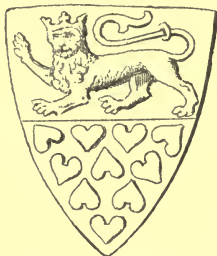
60, 61, 62) † ALBERTVS: † NICHOLAVS † IACOBVS:
COMITES: DE: HALLANDIA:

Albert, Niels og Jacob, Grever af Halland. Vaabenet er delt paa tværs. Det øverste Felt er blaat med en mod venstre

¹⁾ »Lexicon for adelige Familier«, II, S. 180.

vendt, fæmskridende hvid Løve eller Leopard. Det underste er gult med 10 grønne, hjertedannede Blade, »Søblade» ¹⁾. Under Vaabenerne stod tidligere, rimeligvis af Henrik Tornekrands tilføiet: »hujus loci promotores fidelissimi«, dette Klosters allertroeste Velyndere. Navnet Albert er noget tvivlsomt, da en Grev Albert af Halland ikke kjendes. Grev Niels III døde 1271 og Jacob af Halland 1309. Den sidste var, som bekendt, en af Kong Erik Glippings Mor-

Grev Jacob af Hallands Segl.

Anno 1278.

Univ. Bibl. Dipl. Dan. Fasc, 44.

dere. Greverne vare af kongelig Herkomst, idet de nedstammede fra Valdemar II. Til Erindring herom førte de i deres Skjolds øverste Felt en Løve, ligesom Provinsen Hallands Vaaben den Dag idag er en springende Løve i blaat Felt. I den danske Diplomsamling i Universitets Bibliotheket i Kjøbenhavn bevares endnu (se ovenfor) Aftryk af Grev Jacobs Segl ved Dokumenter fra Aarene 1278, 1279 og 1280. Han kalder sig her »Domicellus Jacobus, filius Nicolai, comitis Hallandiæ«. De hallandske Grevers rette Vaaben er derefter malet i Sorø, idet man opgav det tidligere paa en Feil-

¹⁾ I et Dokument fra 1306 beskrives de hallandske Grevers Skjoldmærke som »Leopardus, quasi gradiens, positus ex traverso, et desubtus Leopardum est campus, continens sparsos flores, qui dicuntur Søblad.« Thorkelin Analecta p. 68. Werlauff, »Hellig tre Kongers Kapel.« S. 71.

tagelse beroende Skjoldmærke: en gul Grif i rødt Felt, Pommerns og Rostocks Vaaben. Ved sine Besiddelser i Halland kom Sorø Kloster i Forhold til Grev Jacob, som nævnes i Gavebogen ved Aaret 1286. (Gbg. S. 504. S. R. D. VI. 315. Suhms Danmarkshistorie X, 940.)

63) † GERHARDVS:DVX:DE:SVARTSBVRG:

Gerhard, Hertug af Schwartzburg. Skjoldet er gult med en rød, flakt Ørn med fire Kløer og snoet Slangehale. (Overensstemmende med en meget gammel Vaabenbog i det kgl. Bibl.) Hertug Gerhard ligger begravet i Yderchoret i Sorø Kirke. Han hørte til en berømt tydsk Slægt, der imellem sine Medlemmer talte Keisere, navnlig Grev Gynther af Schwartzburg.

64) † PETRVS:DAPIFER:DICTVS:HOSØL:

Peder Drost, kaldet Hosøl, Hoshøl, eller Hessel. Kong Erik Menveds Drost, der omtales i Kæmpeviserne, havde ved sin Frænde, Aage Skaaning, skjænket Klostret to Gaarde for sin Sjæls Fred. Drost Peder døde 1298¹⁾. I Abildgaards Tid (1756) var Skjoldmærket under Drost Peders Navn forsvundet; men ved senere Opmalinger blev der aldeles vilkaarligt malet en Fugl, der lignede en Papegoie, i hans Vaaben. Ifølge et Segl, som Drosten har sat under et Brev, der er udstedt af Erik Menved i Aaret 1290 og bevares i Geheimearchivet, er hans Vaaben en Ørn med løftede Vinger.²⁾

65) † dominus:Benedict9 Byug:

Hr. Benedikt Byug. Skjoldet er gult med tre røde, trekantede Spidsere fra høire. Indskriften, som er gammel, er udført med gothiske Bogstaver, Minuskler, som vise, at den er yngre og senere malet end de foregaaende. Benedikt Byug, Rigsraad og Ridder til Gunderslevholm, nævnes ved Aarene 1350 og 1391 i Gavebogen, ligeledes i Nestveds

¹⁾ SCRIPT. RER. DAN. IV, 230, 514. V, 458.

²⁾ Thorkelins »Diplomatarium«, I, Tavle X.

St. Peders Klosters Gavebog (S. R. D. IV, 499). Han ligger begravet i Sorø Kirke.

66) † georgius : rath : miles :

Jørgen Rud, Ridder, med Rudernes Skjoldmærke, en paa skraa stillet gul Rude i blaat Felt. (Gammel Indskrift og Skjold.) Jørgen Rud til »Witby« o: Vedbygaard, nævnes i Gavebogen (S. 492.)

67) † iohannes : rath : miles :

Johannes Rud, Ridder til Jungshoved, fører ligesom den foregaaende i sit Skjold en skraa gul Rude i blaat Felt. Han ligger begravet i Klosterkirken og nævnes 1391. (Gbg. S. 510). (Gammel Indskrift.)

68) † michael : rath : miles :

Michael Rud, Ridder til Skjoldenæsholm, nævnes ved 1391 i Gavebogen (S. 495) og ligger tilligemed sin Hustru begravet i Klosterkirken. Han fører Rudernes Vaaben, en skraa gul Rude i blaat Felt.

Paa Pillen:

69) † iacobus : brimla : armiger :

Jacob Bremle, Væbner. Skjoldet er lodret delt paa Midten. Venstre Felt er rødt, høire hvidt med et grønt Søblad. Jacob Bremle nævnes af Hvitfeld ved Aar 1420 og i Klosters Gavebog ved 1426.

70) katherina : mater : huius :

Katherine, dennes Moder, ligger ifølge Gavebogen tilligemed sin Søn begravet under en hvid Marmorsten foran Alteret i det søndre Kapel.

71) elsebeth : uxor : michaelis : rath :

Elsebeth, ovennævnte Michael Ruds Hustru.

72) katherina : uxor : secunda : michaelis :

Katherina Michael Ruds anden Hustru.

73) † dominus: nicholaus: haken: sun:

Hr. Niels Hagensøn. Skjoldet er blaat med tre hvide Løvehoveder.

Paa Pillen:

74) † dominus: iohannes: nauł.

Hr. Johannes Navl. Skjoldet er gult med tre røde Tværbjælker, i hver af hvilke to gule Nagler. Hans Navl ligger tilligemed sin Hustru begravet under en Ligsten nedenfor i Hovedskibet. Paa denne Sten staar med gothiske Bogstaver: »Hic jacet Hans Nawel de Westerby, qui obiit anno dni 1489 et uxor ejus Cecilia, quæ obiit anno dni «¹⁾

75) HENRICUS: CHRISTIERNI: ABBAS:

Henrik Christiernsøn Tornekrandts, Abbed i Sorø Kloster fra 1508 til 1538. Vaabenskjoldet har en anden Form end de tidligere, er stillet paa skraa og forneden afrundet. Se Fig. 1, Side 206. Skjoldmærket er en sort Stige paa gult Felt. Bogstaverne ere Majuskler med den eiendommelige Form, navnlig for E, som brugtes i det 16de Aarhundredes Begyndelse. Henrik Tornekrandtses og de følgende 3 Vaabener ere Kopier af samme Vaabener, som fra 1515 vare i Kirken, men paa andre Steder.

76) ARMA: MATERNÆ: HUIUS:

Henrik Tornekrandtses mødrene Vaaben, et blaat Skjold med tre gule Muslingskaller, Botfeldternes Skjoldmærke.

77) LAGHO: URNE: EPS: ROSKILDENSIS:

Lage Urne, Biskop i Roskilde fra 1512 til 1529. Vaabenet er et blaat Skjold med en gul Ørnklo, vendt mod venstre. Ørnelaaret er graat og Snittet rødt. Sorø Kirke besidder flere Minder om denne berømte roskildske Biskop.

¹⁾ Estrup & Wendelboe: Sorø Kirkes Beskrivelse. S. 33.

Saaledes er hans Vaaben og Aarstallet 1527 malet paa det store smukke Crucifix, som hænger ned fra Hvælvingen ved Indgangen til Choret, og som maaske er et Værk af Kunstneren Claus Berg.¹⁾

78) ERICUS:VALKENDORP:ÆRCHIEPS:NIDAROSIEN:

Erik Valkendorf, Erkebiskop af Throndhjem fra 1510 til 1522. Skjoldet er hvidt med 3 sorte Ørnevinger. I Midten en rød Rose.

Høichorets nordre Væg.

79) † FREDERICVS:EPS:SLESVICENSIS:

Frederik, Biskop i Slesvig fra 1167 til 1179. Skjoldet er rødt med tre hvide, bugtede Strømme. Midt i de sidste ses en blaa Linie. Feltet var tidligere sort, men den sorte Farve viste sig ved Undersøgelsen fra først af at have været rød, ligesom i det Hele den sorte Farve næsten aldrig forekommer i vore ældste Skjoldmærker. Biskop Frederik, Absalons Ven, druknede 1179 i Beltet og blev begravet i Sorø Kirke. (Se ovenfor Side 198.)

80) † PETRVS:VAGN:SVR:EPS:ÆRVSIIENSIS:

Peder Vagnsøn, Biskop i Aarhus fra 1191 til 1204. Skjoldet er delt paatværs i to Afdelinger. I det øverste ses en gul flakt Ørn paa blaat Felt, i det nederste ere gule og røde Skaktavl. (Se Afbildningen hos Morten Pedersøn.) Peder Vagnsøn, den berømte Grundlægger af Aarhus Domkirke, var en Søn af Absalons Sødskendebarn Ingerid, der var gift med Vagn. Biskop Peder blev født paa Pedersborg ved Sorø.

81) † PETRVS:SVR:SVR:EPS:ROSKILDENSIS:

Peder Sunesøn, Biskop i Roskilde fra 1191 til 1214.

¹⁾ I Kornerup: »Om Middelalderens Fremstillinger af Christus paa Korset.» Aarbøger for nord. Oldk. og Hist. 1871. S. 266.

Skjoldet er delt i 6 vandrette Tværbjælker, vekselvis blaa og gule. Biskop Peder var en Søn af Absalons Sødskendebarn Sune Ebbeson, der fuldendte Bygningen af Biernede Kirke ved Sorø. Biskop Peder, der fulgte Absalon paa Bispesædet i Roskilde, nærrede som hele sin Slægt stor Forkjærlighed for Sorø Kloster og bekræftede alle sin Formands Gaver til Klostret, særlig af en Gaard i Wætleby og en Jordlod i Glostorp m. m., ligesom han selv 1214 gav en Gaard i Broby. (Gbg. 474, 484.)

82) † SKELMO:WÆGR:SVR:EPS:ÆRVSIENSIS:

Skjalm Vagnsøn, Biskop i Aarhus fra 1204 til 1215. Skjoldet blaat med et gult Hjul med 8 Eger. Skjalm Vagnsøn var Broder til Peder Vagnsøn og ligger begravet i Sorø Kirke tilhøre for Erkebiskop Absalon. S. R. D. IV. 541.

83) † PETRVS:IVR:EPS:ROSKILDENSIS:

Peder den Yngre, Biskop i Roskilde, 1215 til 1225. Skjoldet er lodret delt paa Midten, og begge Felter ere delte i 6 vandrette Tværbjælker, afvekslende blaa og gule. Biskop Peder var en Søn af Jacob Sunesøn, Sune Ebbesøns Søn.

84) † PETRVS:ARCHIEPS:LVIDENSIS:

Peder, Erkebiskop i Lund. Peter (V) Lykke, 1418 til 1436. Skjoldet er blaat, og derover ligger et skraat Kors med sorte og hvide Skaktavl. Han var tidligere Biskop i Ribe og nævnes ved 1416 i Klostrets Gavebog. (S. 493).

85) † IOHANNES:KRÆK:EPS:ROSKILDENSIS:

Johannes Krag, Biskop i Roskilde, 1290 til 1300. Skjoldet er gult med en blaa, skraa Bjælke, i hvilken ligge tre hvide Roser. Han ligger begravet i søndre Korsfløi i Sorø Kirke. (Om Undersøgelsen af hans Grav se ovenfor S. 203.)

86) † HERRICVS:

Henrik. Skjoldet er lodret delt ved en hvid Bjælke, i hvilken findes tre blaa Lilier. Begge Sidefelterne ere vand-

ret delte i to vekselvis gule og hvide Felter. Henriks Navn og Skjold fandtes tidligere i søndre Korsfløi, men nedenunder det opdagedes Olaf Glugs og Families gamle Skjolde. Det er uvist, hvem denne Henrik er. Maaske er det Henrik Gertsen, Biskop i Roskilde, 1350 til 1368.

Søndre Korsfløi.

87) † TVKO:EBBY:SVR:

Toke Ebbesøn. Skjoldmærket er en mod Venstre vendt hvid, blaastribet Falk, der sidder paa en rød Halvkugle. Bunden bestaar af tre gule og tre blaa Tværbjælker. (Se Side 212.) Det gamle Skjold og Indskriften er uforandret bevaret saaledes som det fandtes 1871. Toke var en Søn af Ebbe, Skjalm Hvides Søn. Han ligger begravet i Høichoret. (S. R. D. IV. 540.)

88) † YTHÆ:VXOR:hVIVS:

Gyda dennes Hustru. Naar det i Gravfortegnelsen fra 1514 hedder, at fornævnte Toke Ebbesøn ligger begravet i Høichoret tilligemed sin »Moder» Gyda, er det rimeligvis en Feiltagelse. Den her anførte, 1871 fundne Indskrift, der tilhører Slutningen af det 13de Aarhundrede, nævner Gyda som hans Hustru.

89) † STIGH:HORVØ:FILIVS:

Stig, deres Søn. Skjoldet, der ligesom Indskriften er gammel, indeholder det samme Mærke som Faderens: den hvide, blaastribede Falk. Stig med Tilnavnet Gallen, blev begravet i nordre Korsfløi, midt foran Johannes Døberens Alter, som fordem var anbragt i det hvælvede Kapel, hvor nu Holberg hviler. Stig Gallens Navn og Vaaben staa saaledes paa Muren lige over hans Grav.

90) † CRISTINÆ:hVIVS:VXOR:

Christina, Stigs Hustru, ligger begravet tilvenstre for ham.

91) ✕ TVKO:STIGH:SVR:

Toke Stigsøn. Skjoldmærket er det samme som de to foregaaende: den hvide, sribede Falk, og er saa vel som Indskriften gammel. Toke Stigsøn var Domprovst i Roskilde og Broder til Biskop Niels Stigsøn sammesteds. Han omfattede Sorø Kloster med stor Kjærlighed og gav Munkene Løfte om Halvdelen af sine Eiendomme i Susætorp østre. (Gavebogen 483). Domprovst Toke ligger begravet ved Indgangen til Munkechoret.

92) ✕ IVRIS:STIGH:SVR:

Juris Stigsøn. Skjoldmærket, der ligesom Indskriften er gammel, er det samme som Faderens og Broderens: den hvide, sribede Falk. Juris Stigsøn, Broder til Biskop Niels Stigsøn og Domprovst Toke, døde 1246. Han var maaske en stræng Herre, thi Historien har opbevaret Efterretningen om, at han blev dræbt af sine egne Husfolk¹⁾ i det nævnte Aar.

93) ✕ NICHOLAVS:IVRIS:SVR:CANONICVS:ROSKILDIS:

Niels Jurissøn Kannik i Roskilde. Skjoldet, der tilligemed Indskriften er gammel, indeholder en blaa Kirkeklokke i gult Felt. Skjøndt Eieren af dette Skjoldmærke ligger begravet i Gulvet lige nedenunder, havde Abbed Henrik Tornekrands 1515 ladet det, ligesom saa mange andre, flytte langt hen i den vestlige Deel af Hovedskibet. Nu staar det gjenfundne Skjold paa sin gamle Plads og er kun lempelig oprisket. Niels Jurissøn fører ikke sin Faders og Hvidernes Hovedvaaben Falken, men har, ventelig med Hentydning til sin Stilling som Domherre i Roskilde, optaget en Kirkeklokke som Skjoldmærke. Niels Jurissøn stiftede i Roskilde Domkirke St. Andreas's og St. Thomas's Alter²⁾ og døde i Aaret 1265.

1) »A servis suis occisus.« S. R. D. II., 630. Hvitfeld 214.

2) Liber dat. Roskild. SCRIPT. RER. DAN. III, 266.

Nordre Væg.

94 † ABSALON:GERATH:SVR:

Absalon Gertsøn. Skjoldet er delt paa Midten ved en vandret gul Bjælke. Det øverste og nederste Felt er delt lodret i to Dele, den ene gul, den anden blaa. Absalon var en Søn af Gert, der var en Søn af Toke, Skjalm Hvides Søn. Absalon Gertsøn nævnes i Klosters Gavebog 1259 og 1268. Han ligger begravet i nordre Korsfløi foran Døren.

95) † ÆHO:STICH:SVR:

Aage Stigsøn. Hvidernes Skjoldmærke, den sribede Falk med tre gule Tværbjælker paa blaa Felt. Aage Stigsøn var Broder til Biskop Niels Stigsøn af Roskilde, til Domprovst Toke og Juris Stigsøn.

96) † ETLÉ:VXOR:ASKERI:IVLIARÉ:SVR:

Edele, Asker Julianesøns Hustru. Fru Edele var første Gang gift med Jhannes Marsk, Esbern Snares Søn, † 1213 (se ovenfor Nr. 5), anden Gang med Asker Julianesøn til Lund for Lund. Hun ligger begravet i nordre Korsfløi »foran Trinene til de hellige Apostles Peders og Pauls Altere.« S. R. D. IV 543.

97) † NICOLAVS:RAALÅRB:FILIVS:ETLÉ:

Niels Raalam, Edeles Søn. Skjoldet er ved en spids Vinkel delt i tre Dele. Feltet tilvenstre er blaat, den midterste trekantede Del er gul, og Feltet tilhøire er rødt. Niels Raalam ligger begravet i nordre Korsfløi ved sin Moders høire Side.

98) INGERTH:FILIX:CECILIE:DE:BVRG:

Inger, en Datter af Cecilie af Pedersborg, Skjalm Hvides Datter, var første Gang gift med Ulf, svensk Hertug, anden Gang med Vagn, Fader til Peder Vagnsøn og Skjalm Vagnsøn, Biskopper i Aarhus, Nr. 81 og 82.

Vestre Væg.

99) † VLF:INGERTH:SVR:

Ulf Ingerssøn eller Ingridssøn. Skjoldet er blaat med et gult, sex-eget Hjul. Ulf var en Søn af fornævnte Inger af Pedersborg og Ulf. Navnene Ulf Ingridssøn og Asker Juliansøn vise ligesom Navnet Svend Estridsøn, at det ikke var usædvanligt i Middelalderen at benytte sin Moders Navn i Efternavnet. Ulf ligger begravet i nordre Korsfløi.

100) VRÆ:VXOR:VLF:

Una, Ulfs Hustru, ligger begravet ved Siden af sin Mand. (Gavebogen S. 471.)

101) † CHRISTIARNVS:FILIVS:VLF:

Christiern Ulfssøn. Vaabenet er ligesom Faderens et blaat Skjold med et gult Hjul.

102) † KAROLVS:FRATER:VLF:DVX:SVEGIE:

Karl, Broder til Ulf, Hertug af Sverig. Skjoldet er ligesom Broderens og Faderens blaat med et gult Hjul.

103) † NICHOLAVS:VAGN:SVR:

Niels Vagnsøn. Skjoldet indeholder en gul Ørnklo, der foroven slutter sig til en hvid Ørnevinge. Feltet er delt vandret og er foroven blaat, forneden rødt. Niels Vagnsøn var Søn af Ingerd af Pedersborg og Broder til Peder og Skjalm, Bisper i Aarhus.

104) † SKELMO:DICTVS:SKEGGE:

Skjalm, kaldet Skegge. Skjoldet er gult med en blaa Figur af efterstaaende Udseende. Fig. 3.

Skjalm med Tilnavnet Skegge, o: den Skæggede, omtales af Saxo som en af Valdemar I.s Krigere, hvem Be-

falingen over den danske Flaade var betroet paa et af Togene til Venden, medens Kongen og Absalon gjorde Landgang. ¹⁾ Langebek formoder, at Skjalm Skegge er den

Fig. 3.

samme som Skjalm Bang, en Søn af Toke, Skjalm Hvides Søn og Fader til den berømte Bisp Peder Bang af Roskilde, hvilket dog staar i Strid med det gamle Slægtregister, »Genealogia Absalonis &c.» S. R. D. IV. 546, ²⁾ Skjalm Skegge ligger begravet under Centralhvelvingen («sub testudine columnarum»). S. R. D. IV. 543.

105) † TVKO:STIGH:SVN:

Toke Stigsøn. Vaabenet er det samme som det foregaaende. Før Omordningen af Skjoldene i nordre Korsfløi var der ligesom nu 2 Personer med Navnet Toke Stigsøn og med forskellige Vaabener, hvoraf maatte sluttes, at det var forskellige Personer. Den førstnævnte Toke Stigsøn, Nr. 91, Søn af Stig Tokesøn, er dog den sikreste, ligesom hans Navn og Skjold fra det 13de Aarhundrede fandtes dybt under Kalken. Skjoldene i nordre Korsfløi have

¹⁾ Saxo ved Vedel S. 375.

²⁾ SCRIPT. RER. DAN. Tome IV, Tab. II ad pag. 545.

gjennemgaaet mange Forandringer og Omordninger. Det synes, som Abbed Henrik Tornekrands har forvekslet flere Personer, saaledes Toke Ebbesøn (Nr. 87) med Ebbe Skjalmsøn. Abbed Henrik havde, som ovenfor berørt, ladet alle Skjoldene hvidte over og omflytte. Efter hans Tid ere de i nordre Korsfløi værende Skjolde siden 1756, da Abildgaard tegnede dem, atter blevne hvidtede og malede om i aldeles omvendt Orden. Som en Følge heraf opstod der flere tvivlsomme Spørgsmaal, efterat den gamle Skjoldrække paa østre Væg var funden 1871. Det vilde maaske være rigtigere istedetfor »Toke Stigsøn« at læse Toke Skjalmsøn, en af de oprindelige Grundlæggere af Sorø Kloster.

106) † ERNEST9:COMES:DE:ELYKER:

Ernst, Greve af Glyken eller «Gliken». Skjoldet er blaat med en mod Venstre vendt, opreist staaende, gul Løve. Grev Ernst af Glyken var en af Valdemar II.s Mænd.¹⁾ Hans Vaaben, der tidligere var noget forvansket, er malet efter hans Segl.²⁾ Han var gift med Margareta (se ovenfor Nr. 44), en Datter af Olaf Ebbesøn, Kong Valdemar II.s Mundskjænk.

Hovedskibet.

Nordre Væg:

107) Paa Pillen: † HENNINGVS:POTBVSK:MÆRSKALKVS:

Henning Podebusk, Valdemar Atterdags berømte Marsk. Skjoldet er delt vandret paa Midten. I øverste Felt ses

¹⁾ Suhm Hist. af Danmark X, 594, 682.

²⁾ Thorkelins Diplomatarium I, Tavle VI. I Domkirken i Erfurt ligger begravet en Grev Ernst af Gleichen, † 1264, tilligemed begge hans Hustruer. Paa hans Ligsten ses hans

en hvid Ørn paa rød Bund. Det nederste Felt bestaar af blaa og gule Skaktavl. Farverne i øverste Felt angives noget forskjelligt i Vaabenbøgerne; men Bunden i dette Felt, der før 1873 var sort, syntes oprindelig at have været rød. Nedenunder Vaabenet blev efter Rektor Tregders Forslag det i Henning Podebuskes formentlige Grav fundne Sværd med Korsfæste ophængt. (Se ovenfor S. 203.)

108) ✠ ANDREAS:SVRONIS:ARCHIEPS:LVIRO:

Andreas Sunesøn, Erkebiskop i Lund, 1201—1223, † 1228. Skjoldet er delt i 6 vandrette Bjælker, vekselvis blaa og gule. Den berømte Erkebiskop, der var en Søn af Sune Ebbesøn til Knardrup, ligger begravet i Lunds Domkirke i en Vinduesniche i nordre Korsfløi. I Sorø Klosters Gavebog (S. 474) omtales den Forkjærlighed, som Erkebispens nærede for Sorø Kloster, hans Slægts Gravsted. Han skjænkede det sin Gaard i Aas samt Bispetienden af Toaker, ligesom han forærede det sit erkebispelige Ornat samt opmuntrede sine Brødre, Sunesønnerne, til at indrette en Vandledning for Munkene. »Gid Gud«, slutter den gamle Forfatter i Gavebogen, »for alt dette vii skrive ham ind i de evigt Levendes Bog.«

109) INGEBVRG:FILIA:ERNESTI:COMITIS:DE:GLYKEN:

Ingeborg, en Datter af Grev Ernst af Glikken. (Se Nr. 106.)

110) INGIERT:VXOR:PETRI:EBBY:SVR:DE:KNARDROP:

Inger, Peder Ebbesøn af Knardrups Hustru.

111) ✠ PETRVS:FILIVS:PETRI:FILII:EBBORIS:SKJALM:SVR:

Peder, en Søn af Peder, Ebbe Skjalmssøns Søn.

Skjoldmærke: en Guldløve i blaat Felt. Maaske hørte han til samme Familie som Grev Ernst af Glikken. Håfner Alteneck: »Trachten des christlichen Mittelalters« I, p. 111.

Skjoldet er tværdelt med tre blaa og tre røde Bjælker og derover en gul Nøgle paa skraa. (De tidligere Farver med sorte Tværbjælker og rød Nøgle syntes at være forvanskede.) Denne Peter var en Søn af fornævnte Inger (Nr. 110.)

112) INGEGFRITH:SOROR:ABSALONIS:ARCHIEP:

Ingefrid, Erkebiskop Absalons Søster, omtales af Saxo i hans Historie. Hun var gift med en vis Peder. Det var til hendes Gaard imellem Roskilde og Ringsted i Borup (»Buathorp«, Knytlinga Saga Cap. 115), at Absalon flygtede efter lykkelig at være undkommen fra Kongemordet i Roskilde d. 9de Aug. 1157. Saxo fortæller en modig Daad af Ingefrid. Hun og hendes Moder, Fru Inge af Fjenneslevlille, lod ved Nattetider Svend Grathes Skibe forhugge, saa at han maatte standse Forfølgelsen af Valdemar og Absalon, som lykkelig slap over til Jylland, hvor kort efter det afgjørende Slag paa Grathehede leveredes.

113) + ALEXANDER:FILIVS:HVIVS:

Alexander, hendes Søn. Skjoldet er tværdelt, foroven gult, forneden blaat. Over begge Felter ses en hvid Ørn med udspilede Vinger. Det gamle Skjold fandtes 1873. Absalons Søstersøn, Alexander, omtales med Berømmelse af Saxo. Han deltog i Knud VI.s tredie Tog til Venden¹⁾, hvor han var Anfører for Sjællænderne og Skaaningerne. Ved Beleiringen af Cammin²⁾ udmærkede han sig, idet han kjækt red ind i selve Fæstningsporten med det danske Banner og udfordrede Fjenden, uden at nogen turde røre ham.

I Aarene 1191—93 deltog Alexander i Forening med

¹⁾ Vedels Saxo. S. 537.

²⁾ Cammin ligger i Bagpommern ved den østlige Munding af Oder og har endnu en gammel Ringmur og Taarne fra Middelalderen.

flere andre Ætlinge af Skjalm Hvide, hvoriblandt maa nævnes Stig Hvitaleder¹⁾ og Aage, i en æventyrlig Færd, idet de som Korsfarere drog til det hellige Land. En Kannik fra Børglum, som selv var med paa Toget, har beskrevet dette i et mærkeligt lille Skrift²⁾. Efter mange Gjenvordigheder naaede de danske Korsfarere Palestina just paa det Tidspunkt, da en Vaabenstilstand var bleven afsluttet imellem Richard Løvehjerte og Sultan Saladin, hvorved de fik Leilighed til uhindret at besøge Jerusalem og de hellige Steder, hvor de saa de Christne i Lænker og Helligdommene i de Vantros Besiddelse. I Aaret 1193 kom de lykkelig hjem til Danmark, nogle over Romaveien, andre over Myklagard. Alexander omtales i denne Beretning som en meget formuende Mand³⁾. Alexander levede endnu 1199. (Gavebogen S. 473.) Han nævnes ogsaa i Erkebiskop Absalons Testamente og ligger begravet i Johannes Evangelistens Chor 3: søndre Korsfløi i Sorø Kirke, nær ved Døren ind til Munkenes Chor; men ingen Ligsten betegner Stedet. Alexanders Vaaben er en Ørn med udspilede Vinger, der har megen Lighed med Ørnen i Roskilde Bys gamle Vaaben.

114) MARGARETA: VXOR: ALEXANDRI:

Margareta, Alexanders Hustru.

115) * ABSALON: RØD: HORVM: FILIVS:

Absalon Rød, deres Søn. Vaabenet er det samme som Faderens, Alexanders: den hvide Ørn med udspilede Vinger paa et tværdelt gult og blaat Felt. (Gammelt Skjold.)

¹⁾ Stig Hvitaleder, som boede i Skaane, omtales i Knytlunga Saga, Cap. 93, S. 298.

²⁾ «De profectioe Danorum ad terram sanctam». SCRIPT. RER. DAN. V, 341 - 362. P. Riart: «Skandinavernes Korstog», Kbhvn. 1863, S. 401.

³⁾ «Alexander dives enim erat copiose», S. R. D. V. 360.

Paa Pillen:

116) † ASKERVS:FRATER:ALEXANDRI:

Asker, Alexanders Broder. Skjoldet er gammelt og ligesom de to foregaaende: en hvid Ørn paa tværdelt gult og blaat Felt. Asker var altsaa ogsaa en Søn af Ingefrid, Absalons Søster.

117) † ANDREAS:NICHLAF:SVR:DEPOS:HVIVS:

Andreas Nichlafsøn. Det samme Skjold som de sidst foregaaende: en hvid Ørn paa tværdelt gult og blaat Felt. Andreas var en Søn af Niels Falster, Alexanders Søn¹⁾.

118) † IOON:HEMMING:SVR:

Jon Hemmingsøn. Skjoldet er rødt med et Par blaa Hjortetakker. Det er saavelson Indskriften gammelt.

119) JÆRET:VXOR:HVIVS:

Jaret, den fornævntes Hustru.

120) ASA:VXOR:SVR:DVIT:

Asa, Sundvits Hustru.

121) † IOON:GISL:

Jon Gisl. Skjoldet er delt paa skraa fra venstre Hjørne. Høire Felt er rødt med 8 hvide Roser. Venstre Felt er delt i to blaa og to gule skraa Bjælker.

122) ULFHILDIS:VXOR:HVIVS:

Ulfhild, dennes Hustru, en Datter af Jaret. Tidligere læstes: »Ulf, uxor hujus, filia Jaret«; men da »Ulf« er et Mandsnavn, formoder Langebek, at det rette Navn er Ulfhild. Pontoppidan læser »Dna Witz, filia Jaret«. (Marm. Dan. I, 151.)

123) † IOHANNES:GISL:SVR:

Johannes, Søn af Jon Gisl. Skjoldet er ligesom Faderens.

¹⁾ Genealogia Absalonis Archiepiscopi & cognatorum ejus.
S. R. D. IV, 550.

124) † PETRVS:OTTHÆ:SVR:

Peder Otteson. Skjoldet er delt paa skraa fra høire Hjørne. Venstre Felt er gult, og høire Felt er delt i tre røde og tre blaa Tværbjælker.

125) † NICHOLAVS:ÆBSALON:SVR:

Niels Absalonsson. Skjoldet er delt paa Midten ved en vandret gul Bjælke. Øverste og nederste Felt er lodret delt i to Dele, hvoraf venstre Del er rød, høire Del blaa. Niels var en Søn af Absalon Gertson (Nr. 94) og nævnes i Klosters Gavebog ved Aar 1300. (Gavebogen, Side 515.) Gammel Indskrift.

126) MARIANA:VXOR:HVIVS:

Mariana, Niels Absalonssøns Hustru. Hun døde for sin Mand og skjænkede »for sin Sjæls Frelse« Sorø Kloster en Gaard i Esgistorp i Merløse Herred samt en Kalk og et Guldkors m. m. til Indretningen af et Alter. (Gbg. S. 515.)

127) † NICHOLAVS:IERÆS:SVR:DICTVS:IVDAS:

Niels Jenssøn, kaldet Judas. Skjoldet er tværdelt i to Felter, det øverste rødt, det nederste blaat; derover en hvid Ørn med udspilede Vinger. Gammel Indskrift. Det vides ikke, hvem Niels Jenssøn var eller hvorfor han kaldes Judas.

128) RIKYTSE:FILIX:ERNESTI:COMITIS:

Rikitse, en Datter af Ernst af Glikken (Nr. 106). Hun ligger begravet i Sorø Kirke og nævnes i Gavebogen ved 1332.

129) † IOON:ANDRÆS:SVR:

Jon Andressøn. Skjoldet er tværdelt i to Felter, det øverste rødt, det nederste blaat, derover en hvid Ørn med udspilede Vinger. Gammelt Skjold og Indskrift.

Paa Pillen:

130) ✥ TVKÖ: DICTVS: PVST:

Toke Pust. Hvidt Skjold med tre blaa Tværbjælker, derover en siddende hvid Falk med blaa Tværstriber, gult Næb og Kløer. Falken sidder paa en rød Halvkugle (Skjalm Hvides Vaaben). Toke Pust var gift med Gunild, en Datter af Stalleren Niels Falster (Nr. 131). Hans Navn har en sørgelig Berømmelse i Historien¹). Toke Pust var Kammermester («camerarius» c. den, der førte Opsyn med de kgl. Indtægter) hos Kong Abel²) og tilskyndede ham til at lade Erik Plovpenning myrde. Det var maaske Samvittighedsnag for hans Andel i denne Forbrydelse, der bragte Toke Pust til at tænke paa sin Sjæls Frelse³), hvorfor han den 8de Mai 1266 i Roskilde i Kong Erik Glippings Nærværelse skjænkede St. Marie Kloster i Sorø sit Gods i Luserøth. Hans Enke Gunild gav, da Toke kort efter var død, samme Aar, for sine Synders Forladelse sit Arvegods paa Møen.

131) ✥ NICHOLAVS: STABVLARIVS:

Niels Staller. Skjoldet er lodret delt i Midten. Det venstre Felt er rødt med et gult Hjortehorn; det høire er gult med tre blaa Tværbjælker. Niels Staller, med Tilnavnet Falster, var en Søn af Alexander, Absalons Søstersøn. Ligesom Niels Mule, Esbern Snares Søn, var han Staldmester hos Valdemar I. Maaske var han Niels Mules Eftermand og førte samme Vaaben som han. Saxo nævner Niels Falster som Deltager i Krigen mod Venderne⁴). Han ligger begravet nedenfor Trappen i søndre Korsfløi⁵).

¹) Chronica Danor. præcipue Sialand. Script. rer. Dan. II, 630.

²) Et Gavebrev, som Abel udstedte i Nyborg 1251, er bevidnet og beseglet af Tucho »Bost« »vor Kammermester«. E. Pontoppidan: Annales eccl. Dan. I, 671. Andetsteds kaldes han »Bøstæ« eller Blest. S. R. D. II, 630.

³) »Nobilis vir Tuco dictus Pust, caute recogitans super variis defectibus humanæ vitæ« &c. S. R. D. IV, 515.

⁴) Vedels Saxo, S. 510.

⁵) S. R. D. IV, 543.

132) + VAGN:GALLER:

Vagn Gallen. Skjoldet er delt vandret, foroven blaat og forneden rødt. Derover ses en hvid Ørnevinge med en gul Ørneklø. Vagn Gallen var en Søn af Margareta, Datter af Inger af Pedersborg. (Nr. 98.)

133) ARRÆ:STUFF:

Arræ Stuff. Skjoldet er lodret delt paa Midten. Det høire Felt er gult med et halvt rødt Hjortegevir, det venstre Felt er delt i 6 røde og blaa Tværbjælker. Arræ Stuff kaldes propinqvus Absalonis. Han ligger begravet i nordre Korsfløi tilhøire for sin Hustru Lucia, foran Kirkens nordre Dør.

134) LVCIA:VXOR:HVIVS:

Lucia, Arræ Stuffs Hustru.

135) + OLAVS:ARNGER:DICTVS:GRVBBE:

Olaf Grubbe, Væbner. Skjoldet indeholder 3 røde Spidser fra høire Side paa gult Felt. Væbneren Olaf Grubbe til Kundby skjænkede for sin og sin Hustru Margrethes Sjæls Frelse to Gaarde i Witskyl i Flakkebjerg Herred til Kirkens Vedligeholdelse: «ad fabricam ecclesie», i Aaret 1382. (Gbg. 509.)

136) MARGARETA:VXOR:HVIVS:

Margareta, Olaf Grubbes Hustru.

137) + TOLFF:MIKKEL:SVR:

Tolf Mikkelsøn. Skjoldet indeholder 3 blaa Tværbjælker paa gult Felt. Tolf Mikkelsøn nævnes i Sorø Klosters Gavebog ved Aaret 1279.

138) + IOHANNES:ANDRÆ:GRO:SVR:

Johannes Andræ Grosøn. Skjoldet er delt lodret. Det venstre Felt er rødt, det høire gult med 4 blaa Zigsak paa tværs. I Aaret 1259 gav Johannes Andræ Grosøn Munkene ved Testamente en Gaard i Høyng. (Gbg. 483.)

139) LVCIA:VXOR:hVIVS:

Lucia, Johannes Andreae Grosøns Hustru. Hun kaldtes i den tidligere Indskrift: »eximia & valde nobilis matrona»¹⁾.

Paa Pillen:

140) † PETRVS:ANDRÆ:FRATER:hVIVS:

Peder Andreae (Grosøn), dennes Broder. Skjoldet er rødt, med en fra venstre Hjørne skraat liggende gul Nøgle.

141) † NICHOLAVS:hVITTING:

Niels Hvitting. Skjoldet er delt paatværs midt over med en gul Tværbjælke. Øverste og nederste Felt er delt lodret, det første med rødt tilvenstre og blaat tilhøire, det sidste med blaat tilvenstre og rødt tilhøire. Niels Hvitting nedstammede paa mødrene Side fra Fru Ingeborg af Kallundborg, Esbern Snares Datter.

142) † IOHANNES:hVITTING:

Johannes Hvitting. Skjoldet er ligesom det foregaaende. »Johannes Nicolai dictus Hwitting de Niløse« nævnes i Klosters Gavebog ved Aaret 1332.

143) CHRISTINA:VXOR:hVIVS:

Christine, Johannes Hvittings Hustru. Denne Fru Christine udvalgte sig Gravsted i Sorø Kirke i Aaret 1343 og testamenterede derfor Klostret 15 Mark Sølv efter Cölns Vægt, hvorfor hun pantsatte alt sit Gods i Fjenneslevlille samt Engen Biskopsholm imellem Tyvelse og Alsted. Hele Fjenneslevlille tilligemed den omtalte Eng blev i Aaret 1378 af Kong Oluf tilkjendt Klostret, og saaledes kom Skjalm Hvides gamle Gaard og Gods i dets Besiddelse. (Gbg. 480, 519.)

¹⁾ Wendelboes Fortegnelse Nr. 28 i Estrups Beskrivelse af Sorø Akademies Kirke. S. 58.

144) ✕ petrus : henrici : armiger :

Peder Henriksøn, Væbner. Skjoldet er gult med en blaa Sparre, hvori 3 røde Roser. Peder Henriksen til Siøtofte, Væbner, valgte sig tilligemed sin Hustru Katherina Gravsted i Sorø Kirke og gav derfor Klostret en Gaard i Malmø, beliggende paa »Köpmanne Gade«. Dette skete i Aaret 1395. (Gbg. 526.)

Paa Pillen:

145) ✕ ericus : filius : erici : barnum : sun :

Erik, en Søn af Erik Barnumsøn. Skjoldet er delt vandret i to Felter. Det øverste Felt er blaat med en mod venstre vendt fremskridende hvid kronet Løve. Nederste Felt er gult med 6 grønne, hjertedannede Blade »Søblade«. Dette Vaaben ligner Grev Jacob af Hallands med den Forskjel, at der i Grevens er 10 Søblade. Erik var en Søn af Ridder Erik Barnumsøn til Skarsholm, der var i Slægt med de hallandske Grever.

146) gertrudis : uxor : erici : barnum : sun .

Gertrud, Erik Barnumsøn til Skarsholms Hustru. Hun var en Datter af Peder Grubbe og var Moder til fornævnte Erik. Hun nævnes i Klostrets Gavebog ved Aarene 1395, 1402 og 1404. (Gbg. S. 491-93.)

147) ✕ dn̄s : iohannes : thorb̄erni :

Hr. Johannes Thorbernsøn. Skjoldet er gult med 3 Sparrer. Sparrerne ere lodret delte i blaa og gule Tavl.

148) katherina : uxor : huius :

Katherina, dennes Hustru.

149) ✕ dn̄s : iacobus : iohannis :

Hr. Jacob, Johannes Thorbernsøns Søn. Skjoldet er ligesom Faderens (147).

150) laurentius : henrici : armiger :

Lavrencius Henriksøn, Væbner. Skjoldet er hvidt med en rød Hjortetak. Til venstre: to blaa Baand.

Kaste vi Blikket ud over den lange Række Indskrifter, som pryde Væggene i Sorø Kirke, møde vi et ikke ringe Antal Navne paa historiske Personer, der have spillet en fremragende Rolle i Valdemarernes Dage. Vi finde ikke alene den danske Kirkes Prælater repræsenterede med den mægtige Erkebiskop Absalon i Spidsen, men vi møde ogsaa en broget Skare af Riddere, der have staaet Kongerne nær og beklædt de Embeder, som i Middelalderen vare de første i Riget: Marskens, Drostens, Stallerens og Mundskjænkens. Vi se paa Kirkens Vægge Navne paa Mænd, der med Hæder have deltaget i Krigene i Venden, Korsfarere, der have foretaget den eventyrlige Reise til det hellige Land — men vi finde ogsaa et Par Navne, over hvilke Historien kaster en mørk Skygge. Kongemorderne Toke Pust og Grev Jacob af Halland have følt Trang til at ty hen til St. Marie Klosters Forbøn for, efter Tidens Tro, at frelse deres Sjæle og vinde Tilgivelse for, hvad de havde begaaet. Hvis vi undre os over, at Munkene have villet give disse to plettede Navne Plads imellem saa mange af Fædrelandet høit fortjente Mænds, maa det erindres, at paa det Tidspunkt, da Skjoldfrisen efter al Sandsynlighed er bleven malet, Slutningen af det 13de Aarhundrede, havde Landet været rystet af den svære Strid mellem Kongen og Erkebiskop Jacob Erlandsen, paa hvis Side adskillige af Skjalm Hvides Ætlinge stod, ligesom Adelen i det Hele var meget misfornøiet med Kong Erik Glipping. Herreklostret i Sorø var jo særlig knyttet til Hvidernes Slægt, og for Munkene blev dette det afgjørende, at hine Mænd havde skjænket Klostret Gods og Gave.

Skjoldrækken i Sorø er ikke alene en malerisk Prydelse for Kirken men ogsaa et betydningsfuldt Vidnesbyrd om

Fortidens barnlige Fromhed og storartede Gavnildhed imod kirkelige Stiftelser; thi det var, som vi have set, Skjalm Hvides Slægt, der skjænkede Klostret de store Godser, som gjorde dette Abbedi mere anset og rigt end noget andet i det gamle Danmark. Derved blev der god Leilighed for Munkene til at opfylde Cisterciensernes Ordensregel, at de selv skulde sørge for deres Ophold ved at rydde Skov og dyrke Jorden. Der kan ikke være mindste Tvivl om, at Munkene i Sorø have indlagt sig ganske overordentlig Fortjeneste ved at opdyrke Landet og forbedre Agerbruget i denne Del af Sjælland. Som en Arv fra Fortiden staar endnu tilbage en Del af det rige Klostergoods, det nuværende Sorø Akademis Gods; men dertil knytter sig ubestridelig den Forpligtelse, med Omhu at bevare og frede om den gamle Klosterkirke, der indeslutter saamange af vor Histories store Minder¹).

¹) I Aaret 1872 bevilgede ogsaa Rigsdagen de nødvendige Midler til at fuldende Istandsættelsen af Sorø Kirkes gamle maleriske Udsmykning.